

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับปัญหา และแนวทางการแก้ปัญหาการปฏิบัติงานสารเสพติด ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในเขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. สภาพการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในเขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสารเสพติด
3. การปฏิบัติงานสารเสพติดในสถานศึกษา
 - 3.1 มาตรการป้องกันปัญหาสารเสพติด
 - 3.2 มาตรการปราบปรามสารเสพติด
 - 3.3 มาตรการแก้ไขและการบำบัดรักษาผู้ติดสารเสพติด
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่ศึกษา
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 5.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

สภาพการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในเขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ มีภารกิจหลักในการจัดการศึกษา 3 ระดับดังนี้

1. การจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ในหลักสูตรอนุบาลศึกษา เพื่อให้เด็กระดับก่อนประถมศึกษาได้รับการพัฒนาความพร้อมทั้งทางร่างกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์ สังคม เต็มศักยภาพตามวัย มีความพร้อมในการเข้าเรียนระดับประถมศึกษาตามพระราชบัญญัติคณะกรรมการการประถมศึกษา ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2535

2. การจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาให้แก่เด็กที่มีอายุอยู่ในเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2523 ทุกคนได้รับการศึกษาเรียนจบตามหลักสูตรและมีคุณภาพตามที่หลักสูตรประถมศึกษากำหนด

3. การจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นให้แก่เด็กในพื้นที่ชนบทที่เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้มีโอกาสศึกษาต่อเพิ่มขึ้นตามแนวนโยบายการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็น 9 ปี

จากภารกิจหลักในการจัดการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติดังกล่าว โรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก จึงได้ปฏิบัติตามภารกิจหลักในการจัดการศึกษาทั้ง 3 ระดับเพื่อให้ได้ทั้งปริมาณและคุณภาพ บรรลุตามเป้าหมายและนโยบายของรัฐบาลที่เกี่ยวกับด้านการศึกษา

ในเขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก ประกอบไปด้วยพื้นที่ 3 จังหวัดคือ ฉะเชิงเทรา ชลบุรี และระยอง ซึ่งมีโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จำนวน 862 โรงเรียน มีครูที่ทำการสอน จำนวน 10,778 คน นักเรียน จำนวน 199,190 คน อัตราส่วนครูต่อนักเรียน 1 : 15 และอัตราส่วนห้องเรียนต่อนักเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2540, หน้า 18)

เขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก 3 จังหวัด มีรายละเอียด ดังนี้

จังหวัดฉะเชิงเทรา แบ่งการปกครองเป็น 10 อำเภอ และ 1 กิ่งอำเภอ มีโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 323 โรงเรียน แบ่งเป็นกลุ่มโรงเรียน จำนวน 44 กลุ่ม จำนวนนักเรียน 67,132 คน ครู-อาจารย์จำนวน 3,789 คน (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา, 2543)

ตารางที่ 1 จำนวนโรงเรียน กลุ่มโรงเรียน ประชานกลุ่มโรงเรียน นักเรียน ครู-อาจารย์
สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา

อำเภอ/ กิ่งอำเภอ	จำนวน โรงเรียน	จำนวนกลุ่มโรงเรียนและ ประชานกลุ่มโรงเรียน	จำนวน นักเรียน	จำนวนครู อาจารย์
เมืองฉะเชิงเทรา	43	6	11,117	645
พนมสารคาม	46	6	7,611	459
บางปะกง	33	4	7,252	418
บางคล้า	22	3	3,371	249
บางน้ำเปรี้ยว	55	7	10,118	572
บ้านโพธิ์	29	5	4,587	310
สนามชัยเขต	37	4	9,637	441
แปลงยาว	21	3	41,111	230
ราชสาส์น	10	2	1,498	100
ท่าตะเกียบ	15	2	6,822	260
กิ่ง อ.คลองเขื่อน	11	2	1,202	102
รวม	322	44	67,132	3,786

จังหวัดชลบุรี แบ่งเขตการปกครองเป็น 10 อำเภอ มีโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน
การประถมศึกษาจังหวัดชลบุรี จำนวน 315 โรงเรียน แบ่งเป็นกลุ่มโรงเรียน จำนวน 44 กลุ่ม โรงเรียน
จำนวนนักเรียน 76,580 คน ครูอาจารย์ จำนวน 3,994 คน (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชลบุรี,
2543)

ตารางที่ 2 จำนวนโรงเรียน กลุ่มโรงเรียน ประธานกลุ่มโรงเรียน นักเรียน ครู-อาจารย์
สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชลบุรี

อำเภอ/ กิ่งอำเภอ	จำนวน โรงเรียน	จำนวนกลุ่มโรงเรียนและ ประธานกลุ่มโรงเรียน	จำนวน นักเรียน	จำนวนครู อาจารย์
เมืองชลบุรี	42	5	14,699	712
เกาะสีชัง	1	1	442	18
บางละมุง	34	6	6,918	372
บ้านบึง	39	9	8,223	471
พนัสนิคม	71	4	16,632	858
พานทอง	26	6	4,685	264
ศรีราชา	42	2	10,711	532
สัตหีบ	16	3	5,159	277
หนองใหญ่	15	4	2,540	155
บ่อทอง	29	6	6,571	335
รวม	315	44	76,580	3,994

จังหวัดระยอง แบ่งเขตการปกครองเป็น 6 อำเภอ และ 1 กิ่งอำเภอ มีโรงเรียนประถมศึกษา
สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดระยอง จำนวน 225 โรงเรียน แบ่งเป็นกลุ่มโรงเรียน จำนวน
28 กลุ่ม จำนวนนักเรียน 55,478 คน ครูอาจารย์ จำนวน 2,998 คน (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด
ระยอง, 2543)

ตารางที่ 3 จำนวนโรงเรียน กลุ่มโรงเรียน ประธานกลุ่มโรงเรียน นักเรียน ครู-อาจารย์
สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดระยอง

อำเภอ กิ่งอำเภอ	จำนวน โรงเรียน	จำนวนกลุ่มโรงเรียนและ ประธานกลุ่มโรงเรียน	จำนวน นักเรียน	จำนวนครู อาจารย์
เมืองระยอง	48	6	17,035	828
แกลง	66	8	13,911	795
บ้านค่าย	44	5	9,915	557
ปลวกแดง	23	3	4,250	250
บ้านฉาง	15	2	3,921	225
วังจันทร์	15	2	3,360	102
กิ่ง อ.เขาชะเมา	14	2	3,085	161
รวม	225	28	55,478	2,998

เนื่องจากเขตพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก เป็นพื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงในด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม ดังนั้นโรงเรียนจึงต้องจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพที่ กำลังเปลี่ยนแปลงของสังคมในเขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกนี้ เพื่อเป็นการรองรับและ พัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาให้กับนักเรียนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

การศึกษาระดับประถมศึกษา

การศึกษาระดับประถมศึกษานับว่าเป็นการศึกษาระดับเดิยวที่จัดให้กับเด็กและเยาวชน ของประเทศในลักษณะภาคบังคับ หรือเป็นการจัดการศึกษาแบบให้เปล่า เพื่อให้คนไทยในชาติมี ความรู้ขั้นพื้นฐานที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตให้พร้อมที่จะทำประโยชน์ให้กับ สังคม ตามบทบาทและหน้าที่ของตนในฐานะพลเมืองดีตามระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นพระประมุข โดยให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิต ทนต่อการเปลี่ยนแปลง มีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย และจิตใจ ทำงานเป็น และครองชีวิตอย่างสงบสุข โดยการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา ครอบคลุม 5 กลุ่มสาระการเรียนรู้คือ กลุ่มทักษะ (ภาษาไทย และคณิตศาสตร์) กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย กลุ่มการงาน และพื้นฐานอาชีพ และกลุ่มประสบการณ์พิเศษ (ภาษาอังกฤษ) โดยมีหลักการของหลักสูตร ประถมศึกษาดังนี้

1. เป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อปวงชน

2. เป็นการศึกษาที่มุ่งให้นักเรียนนำประสบการณ์ที่ได้จากการเรียนไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิต

3. เป็นการศึกษาที่มุ่งสร้างเอกภาพของชาติ โดยมีเป้าหมายหลักร่วมกัน แต่ให้ท้องถิ่นมีโอกาสพัฒนาหลักสูตรบางส่วนให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการได้

หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) มุ่งเน้นการปลูกฝังให้นักเรียนมีคุณลักษณะดังต่อไปนี้

1. มีทักษะพื้นฐานในการเรียนรู้ คงสภาพอ่านออกเขียนได้และคิดคำนวณได้
2. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับตนเอง ธรรมชาติแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงของสังคม
3. สามารถปฏิบัติตนในการรักษาสุขภาพอนามัยของตนเองและครอบครัว
4. สามารถวิเคราะห์สาเหตุและเสนอแนวทางแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นกับตนเองและครอบครัวได้อย่างมีเหตุผลด้วยทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์
5. มีความภูมิใจในความเป็นไทย มีนิสัยไม่เห็นแก่ตัว ไม่เอาเปรียบผู้อื่น และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างเป็นสุข
6. มีนิสัยรักการอ่านและใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ
7. มีความรู้และทักษะพื้นฐานในการทำงาน มีนิสัยรักการทำงาน และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
8. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพและการเปลี่ยนแปลงของสังคมในบ้านและชุมชน สามารถปฏิบัติตนตามบทบาทและหน้าที่ในฐานะสมาชิกที่ดีของบ้านและชุมชน ตลอดจนอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมในชุมชนรอบ ๆ บ้าน

เพื่อให้การจัดการศึกษาตามหลักสูตรนี้ประสบผลสำเร็จตามจุดหมายฯ จึงกำหนดแนวดำเนินการไว้ดังนี้

1. จัดการเรียนการสอนให้ยืดหยุ่นตามเหตุการณ์และสภาพท้องถิ่นโดยให้ท้องถิ่นพัฒนาหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนในส่วนที่เกี่ยวกับท้องถิ่นตามความเหมาะสม
2. จัดการเรียนการสอน โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้สอดคล้องกับความสนใจและสภาพชีวิตจริงของผู้เรียน และให้โอกาสทำเทียมกันในการพัฒนาตนเองตามความสามารถ
3. จัดการเรียนการสอนให้มีความสัมพันธ์ เชื่อมโยงหรือบูรณาการทั้งภายในกลุ่มประสบการณ์และระหว่างกลุ่มประสบการณ์ให้มากที่สุด
4. จัดการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล และสร้างสรรค์ และกระบวนการกลุ่ม

5. จัดการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริงให้มากที่สุดและเน้นให้เกิดความคิดรวบยอดในกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ

6. จัดให้มีการศึกษา ติดตามและแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

7. ให้สอดคล้องการอบรมด้านจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ในการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ

8. ในการเสริมสร้างค่านิยมที่ระบุไว้ในจุดหมาย ต้องปลูกฝังค่านิยมที่เป็นพื้นฐาน เช่น ขยัน ซื่อสัตย์ ประหยัด อดทน มีวินัย และรับผิดชอบ ควบคู่กันไปด้วย

9. จัดสภาพแวดล้อมและสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการปฏิบัติจริงของผู้เรียน

หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ได้กำหนดแนวการวัดผลและประเมินผลไว้ดังนี้

การวัดผลและประเมินผล ตลอดจนการติดตามผลเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน และการจัดให้ผู้เรียนได้เรียนหรือเลื่อนชั้นระหว่างปีหรือปลายปี ตามความสามารถของผู้เรียนให้เป็นหน้าที่ของผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้สอนทดสอบเป็นระยะ ทั้งนี้เป็นไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการประเมินผลการเรียน

อนึ่งสำหรับกลุ่มประสบการณ์พิเศษ จะไม่นำมาเป็นเกณฑ์การตัดสินผลการเรียน แต่เป็นการวัดผลและประเมินผลเพื่อดูความก้าวหน้าจากการทำกิจกรรม

จากที่กล่าวมา สรุปได้ว่า การจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาเป็นการจัดการศึกษาในลักษณะให้เปล่า ครอบคลุมเนื้อหา 5 กลุ่มประสบการณ์ โดยมุ่งเน้นการคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาคได้ โดยอาศัยกระบวนการเรียนรู้แบบต่าง ๆ ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ที่ได้กำหนดไว้

การบริหารงานโรงเรียน

การจัดการศึกษาในระบบโรงเรียน เป็นภารกิจของผู้บริหาร และครูอาจารย์ในโรงเรียน ร่วมกันดำเนินการ โดยอาศัยทรัพยากร เทคนิค กระบวนการต่าง ๆ ในอันที่จะเลือกสรรควบคุม สิ่งแวดล้อม เพื่อพัฒนาเด็กในด้านต่าง ๆ นับตั้งแต่ความรู้ ความสามารถ บุคลิกภาพ เจตคติ ค่านิยม คุณธรรม ตลอดจนการถ่ายทอดวัฒนธรรมประเพณีที่ดีแก่เด็กและเยาวชน เพื่อให้เป็นสมาชิกที่มีประสิทธิภาพของสังคม ดังเจตนารมณ์ของโรงเรียน (นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์, 2522, หน้า 72-73)

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2531, หน้า 28) เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่หลักรับผิดชอบ ดำเนินการจัดการศึกษา โดยบริหารงานต่าง ๆ ใน 6 งาน คือ

1. งานวิชาการ
2. งานกิจการนักเรียน
3. งานบุคลากร
4. งานธุรการและการเงิน
5. งานอาคารสถานที่
6. งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน

ในการบริหารโรงเรียนนั้น พันธ์ หันนาคินทร์ (2524, หน้า 3) ได้แสดงทัศนะว่าแตกต่างจากการบริหารธุรกิจ ผลงานของธุรกิจคืออะไร ส่วนผลงานที่ได้จากการบริหารโรงเรียนคือการพัฒนาคนให้มีคุณภาพขึ้น สำหรับ ปรีชา นิพนธ์พิทยา และสุทิน เนียมพลับ (2528, หน้า 2) ได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมว่า การบริหารโรงเรียนเป็นงานที่มีลักษณะพิเศษกว่าการบริหารงานอื่น ๆ คือ เป็นงานที่จัดขึ้นเพื่อสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองดี มีคุณภาพตามที่ประเทศชาติต้องการ ส่วน สงวน สิทธิเลิศอรุณ (2523, หน้า 115) เน้นว่า การบริหารโรงเรียนคือ การใช้คน เงิน วัสดุ และการจัดการ เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้รับการศึกษาตามจุดหมายของหลักสูตรสำหรับ หวน พันธุ์พันธ์ (2528, หน้า 7) ให้ความหมายแตกต่างออกไปว่า การบริหารโรงเรียนคือการดำเนินงานของกลุ่มคน เพื่อบริการทางการศึกษาแก่สมาชิกในสังคมให้เป็นสมาชิกที่ดีและมีคุณภาพซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของ สมบูรณ์ พรรณาภ (2521, หน้า 42) ที่ว่า การบริหารโรงเรียนคือ การดำเนินงานของกลุ่มคนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ความรับผิดชอบของโรงเรียน อันได้แก่ การบริหารทางการศึกษาแก่สมาชิกของสังคมให้บรรลุจุดหมายที่กำหนดไว้

ส่วน นิพนธ์ กินาวงศ์ (2523, หน้า 12) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การบริหารโรงเรียนหมายถึง กระบวนการต่าง ๆ ในการดำเนินงานของกลุ่มบุคคลซึ่งเราเรียกว่าผู้บริหาร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้บริการทางการศึกษาแก่สมาชิกในสังคม การดำเนินงานต่าง ๆ จะต้องเป็นไปตามระบบที่สังคมกำหนดไว้ ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ (2531, หน้า 2) ได้ให้ทัศนะว่า การบริหารโรงเรียน เป็นการอำนวยความสะดวกเพื่อการเรียนการสอน ซึ่งควรพิจารณาจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน และควรคำนึงถึงความสะดวกที่ให้แก่ครู ในด้านอุปกรณ์ เครื่องมือ และบรรยากาศสิ่งแวดล้อมในการเรียนการสอน สำหรับ เมธิ ปิณฑนานนท์ (2525, หน้า 3) ให้ความหมายของการบริหารโรงเรียนว่า เป็นการวินิจฉัยสั่งการ การควบคุม และจัดการให้บรรลุจุดหมายปลายทางของการศึกษาที่ตั้งไว้ สมศักดิ์ ศรีมานิชย์ (2524, หน้า 48) กล่าวว่า การบริหารโรงเรียน หมายถึง การที่ผู้บริหารใช้อำนาจ 2 ประการ คือ อำนาจหน้าที่ของตำแหน่ง (Formal Authority) โดยอาศัยระเบียบ กฎ คำสั่ง และอำนาจของผู้ทรงตำแหน่ง (Functional Authority) หรืออำนาจที่เกิดจากความดีงามที่มีในตัว จัดองค์ประกอบในการบริหารให้เกิดการ

ประสานงานกัน เพื่อจัดการศึกษาในโรงเรียน, ส่วน วิจิตร วรุตบางกูร (2524) เชื่อว่า การบริหารโรงเรียนเป็นกิจกรรมที่บุคคลหลายคน ร่วมกันดำเนินการเพื่อให้การบริการทางการศึกษาแก่เยาวชนและผู้สนใจ เพื่อให้เกิดการพัฒนาทางด้านความรู้ ความสามารถ ทักษะ ค่านิยม และคุณธรรมต่าง ๆ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมและประเทศชาติ

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การบริหารโรงเรียน คือ กระบวนการต่าง ๆ ในการดำเนินงานของกลุ่มคนหรือผู้บริหาร เพื่อให้การบริการทางการศึกษาแก่สมาชิกในสังคม ให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้

การบริหารโรงเรียน แม้จะอยู่ในหน่วยงานที่ไม่ใหญ่โตนัก แต่ลักษณะของงานมีขอบเขตกว้างขวาง และมีการจัดแบ่งหมวดหมู่ของการบริหารตามลักษณะของงานที่ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องทำไว้ต่าง ๆ ดังนี้

นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2522, หน้า 18) ได้กล่าวถึง ขอบข่ายของการบริหารงานโรงเรียนว่ามี 5 ประการ คือ

1. งานบริหารวิชาการ
2. งานบริหารบุคลากรในโรงเรียน
3. งานบริหารชุมชนและประชาสัมพันธ์โรงเรียน
4. งานบริหารอาคารสถานที่ ธุรการและการเงิน
5. การให้บริการและกิจการนักเรียน

อุทัย บุญประเสริฐ และชโลมใจ กิงการวัฒน์ (2525, หน้า 5 อ้างถึงใน เอกชัย กี่สุขพันธ์, 2527) แสดงความคิดเห็นว่า งานภายในสถานศึกษาซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของผู้บริหารโรงเรียนที่ต้องจัดการดูแล ควบคุม เพื่อบริหารโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพนั้น ประกอบด้วย

1. งานวิชาการ
2. งานกิจการนักเรียน
3. งานบุคลากร
4. งานด้านอาคารสถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวกในการบริหารการศึกษา
5. งานบริหารทั่วไป ธุรการ การเงิน พัสดุ
6. งานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน

เอกชัย กี่สุขพันธ์ (2527, หน้า 1) แบ่งขอบข่ายของการบริหารงานโรงเรียนออกเป็น 5 ประการเหมือนกัน คือ

1. งานวิชาการ
2. งานบริหารบุคลากร

3. งานธุรการ
4. งานกิจการนักเรียน
5. งานความสัมพันธ์กับชุมชน

ภิญโญ สาร (2526, หน้า 26) ให้ทัศนะว่า การบริหารโรงเรียนควรมีขอบข่าย

8 ประการ ดังนี้

1. การบริหารบุคลากร
2. การปกครองและแนะแนวโรงเรียน
3. การบริหารวิชาการ
4. การบริหารที่เกี่ยวกับหลักสูตร
5. การจัดระบบการบริหารโรงเรียน
6. การจัดอาคารสถานที่ บริเวณ และพัสดุ
7. การบริหารงานธุรการ การเงิน และการบริการต่าง ๆ
8. การประเมินผลงาน

จากทัศนะของนักวิชาการดังกล่าว สรุปได้ว่า การบริหารโรงเรียนเป็นกระบวนการที่ใช้เทคนิค และทรัพยากรทางการบริหารของผู้บริหารและครูอาจารย์ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถ และคุณสมบัติตามวัตถุประสงค์ที่สังคมกำหนด การบริหารงานโรงเรียนจะประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใด ส่วนหนึ่งจะขึ้นอยู่กับสมรรถภาพของผู้บริหารโรงเรียน ที่จะปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ ของโรงเรียน ได้แก่ งานวิชาการ งานกิจการนักเรียน งานบุคลากร งานธุรการและการเงิน งานอาคารสถานที่ งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

การจัดการศึกษาในเขตพื้นที่พัฒนาชายฝั่งทะเลตะวันออก

กระทรวงศึกษาธิการ (2533, หน้า 3-5) ได้กล่าวถึงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก ได้เริ่มกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2524 เรื่อยมาและเริ่มดำเนินการอย่างจริงจัง ในปลายปี 2529 และถูกกำหนดให้มีขึ้นในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) ทั้งนี้เนื่องจากกรุงเทพฯ เป็นศูนย์กลางของความเจริญในทุกด้านแต่เพียงแห่งเดียวของประเทศ มีอัตราการขยายตัวของประชากรสูงมาก จนก่อให้เกิดปัญหาของความแออัดต่าง ๆ มากมาย ซึ่งยากแก่การแก้ไขให้หมดไปได้และต้องใช้งบลงทุนสูง เช่น ปัญหาการจราจร น้ำท่วม ขาดแคลนที่อยู่อาศัย และระบบสาธารณูปโภคต่าง ๆ เป็นต้น จึงจำเป็นต้องพัฒนาฐานเศรษฐกิจและฐานการจ้างงานใหม่ เพื่อกระจายความเจริญออกจากกรุงเทพฯ ในลักษณะที่จะเป็นทางเลือกของกรุงเทพฯ ให้ได้ ซึ่งโอกาสของการพัฒนานี้มีอยู่ในพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก กล่าวคือ

1. บริเวณมาบตาพุด จังหวัดระยอง ซึ่งเป็นจุดที่ส่งท่อก๊าซธรรมชาติจากอ่าวไทยมาขึ้นฝั่งทำให้มีโอกาสที่จะพัฒนาอุตสาหกรรมหลักจากการใช้ก๊าซธรรมชาติเป็นวัตถุดิบไว้

2. บริเวณแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี เป็นจุดที่มีลักษณะภูมิประเทศและธรรมชาติที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาท่าเรือน้ำลึก สำหรับเป็นท่าเรือพาณิชย์หลักในอนาคตของประเทศได้

สำหรับการดำเนินงานพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออกของกระทรวงศึกษาธิการที่ผ่านมาได้ดำเนินการตามกรอบและนโยบายของคณะกรรมการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออกที่มี ฯพณฯ นายกรัฐมนตรีเป็นประธานกรรมการ โดยนำโครงการของหน่วยงานในสังกัดเข้าบรรจุในแผนปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนเมืองใหม่แหลมฉบังและมาบตาพุด ประจำปี พ.ศ. 2533-2537 (พื้นที่ดำเนินการเฉพาะบริเวณแหลมฉบังและมาบตาพุด) และแผนปฏิบัติการในการพัฒนาพื้นที่ชุมชนเมืองในเขตพัฒนาชายฝั่งทะเลตะวันออก พ.ศ. 2536-2539 (พื้นที่ดำเนินการ 3 จังหวัด ฉะเชิงเทรา ชลบุรี และระยอง)

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสารเสพติด

คำว่า สารเสพติด มีความหมายครอบคลุมทั้งสารเสพติดให้โทษ วัตถุออกฤทธิ์และยาระเหย ได้มีผู้ให้ความหมายของสารเสพติดไว้ดังนี้

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2538, หน้า 14) ได้ให้ความหมายของสารเสพติดว่า ยาที่เสพยาเข้าไปในร่างกายไม่ว่าจะเป็นวิธีการใด ๆ เมื่อร่างกายได้รับเข้าไปแล้วจะต้องได้รับอยู่เป็นประจำ และจะต้องเพิ่มขนาดของยานั้นขึ้นเรื่อย ๆ จนในที่สุดจะทำให้เกิดผลร้ายต่อสุขภาพทั้งร่างกายและจิตใจ หรือเกิดเฉพาะด้านจิตใจอย่างเดียว ทั้งนี้ขึ้นกับคุณสมบัติของยาชนิดนั้น ๆ

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามสารเสพติด (2537, หน้า 13-15) ได้ให้ความหมายของสารเสพติดไว้เป็น 2 ลักษณะ คือ

1. ความหมายทั่วไป สารเสพติด หมายถึง ยาหรือยาที่อาจเป็นผลิตภัณฑ์จากธรรมชาติหรือจากการสังเคราะห์ ซึ่งเมื่อบุคคลใดเสพยาหรือได้รับเข้าไปในร่างกายซ้ำ ๆ กันแล้ว ไม่ว่าจะด้วยวิธีใด ๆ เป็นช่วงระยะหรือนานติดกันก็ตาม จะทำให้บุคคลนั้นติดอยู่ภายใต้อำนาจหรือเป็นทาสของสิ่งนั้น ทางด้านร่างกายและจิตใจหรือเพียงจิตใจเพียงอย่างเดียว นอกจากนี้ยังต้องเพิ่มปริมาณการเสพยาขึ้นเรื่อย ๆ หรือทำให้สุขภาพของผู้เสพยาเสื่อมโทรมลง และเมื่อถึงเวลาอยากเสพยาแล้วไม่ได้เสพยา มีอาการผิดปกติทางด้านร่างกายและจิตใจ หรือเฉพาะทางด้านจิตใจเกิดขึ้นในผู้เสพนั้น

2. ความหมายทางกฎหมาย สารเสพติดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามสารเสพติด พ.ศ. 2533 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยฉบับที่ 2 พ.ศ. 2534 แบ่งออกได้ 3 กลุ่ม คือ

2.1 สารเสพติดให้โทษ ตามพระราชบัญญัติสารเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 หมายถึง ยาเคมีหรือวัตถุชนิดใด ๆ ซึ่งเมื่อเสพเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าจะโดยรับประทาน ดม สูบ ฉีด หรือด้วยประการใดแล้ว ทำให้เกิดผลต่อร่างกาย และจิตใจในลักษณะสำคัญ เช่น ต้องเพิ่มขนาดการเสพเรื่อย ๆ มีอาการถอนยาเมื่อขาดยา มีความต้องการเสพทั้งร่างกายและจิตใจอย่างรุนแรงตลอดเวลา และสุขภาพโดยทั่วไปจะทรุดโทรมลง กับให้รวมถึงพืชหรือส่วนของพืชที่เป็นหรือให้ผลผลิตเป็น สารเสพติดให้โทษหรืออาจเป็นสารเสพติดให้โทษดังกล่าวด้วย ทั้งนี้ ตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขประกาศในราชกิจจานุเบกษา แต่ไม่หมายถึงยาสามัญประจำบ้านบางตำรับ ตามกฎหมายว่าด้วยยาที่มีสารเสพติดให้โทษผสมอยู่

2.2 วัตถุออกฤทธิ์ ตามพระราชบัญญัติวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. 2518 หมายถึง วัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทที่เป็นสิ่งธรรมชาติ หรือที่ได้จากสิ่งธรรมชาติ หรือวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทที่เป็นวัตถุสังเคราะห์ ทั้งนี้ตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขประกาศในราชกิจจานุเบกษา

2.3 สารระเหย ตามพระราชกำหนดป้องกันการใช้ยาระเหย พ.ศ. 2533 หมายถึง สารเคมีหรือผลิตภัณฑ์ที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมประกาศว่าเป็นสารระเหย

นอกจากนี้ องค์การอนามัยโลก (2533) ได้ให้ความหมายของสารเสพติดว่า สารเสพติด หมายถึง สารเคมีที่เสพเข้าสู่ร่างกายแล้วทำให้เกิดพิษเรื้อรังแก่ร่างกายของผู้เสพ และก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมไปถึงสังคมอีกด้วย นอกจากนี้สารเสพติดยังมีคุณลักษณะพิเศษอีก 3 ประการคือ

1. ทำให้ความต้องการอย่างแรงกล้าทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจที่จะหาเสพให้ได้ ต่อเนื่องกันเป็นระยะ ๆ และจะต้องเสาะแสวงหาเข้ามาเสพให้ได้ไม่ว่าจะด้วยวิธีใด ๆ ก็ตาม
2. ผู้เสพต้องยอมทนในสภาพอยู่ภายใต้บังคับให้เสพ ถือว่าเป็นทาสของยา ต้องเสพยา นั้นตลอดไปจะหยุดเสพไม่ได้
3. ผู้เสพต้องเพิ่มปริมาณการเสพิตมากขึ้นเรื่อย ๆ จนเป็นอันตรายแก่ร่างกายและจิตใจ

ไชยศ เหมรัชตะ (2520, หน้า 5) ยังให้ความหมายของสารเสพติดว่าเป็นสารใดสารหนึ่งที่ได้เข้าสู่ร่างกายไม่ว่าจะรับประทาน ฉีด สูดหรือดมแล้ว จะมีผลต่อร่างกายและจิตใจของผู้ใช้ดังนี้

1. ผู้เสพต้องเพิ่มปริมาณยาขึ้นเรื่อย ๆ
2. เมื่อหยุดใช้จะก่อให้เกิดอาการถอนยา
3. เมื่อใช้ยาเป็นเวลานาน จะต้องการยามากทั้งร่างกายและจิตใจ
4. ใช้เป็นเวลานานก่อให้เกิดผลร้ายต่อสุขภาพของผู้ใช้นั้น

พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ได้กำหนดความหมายของคำว่า ยาเสพติดให้โทษไว้ ดังนี้ คือ สารเคมีหรือวัตถุใด ๆ ซึ่งเมื่อเสพเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าจะโดยวิธี รับประทาน ดม สูบ ฉีด หรือด้วยวิธีการใด ๆ แล้วทำให้เกิดผลต่อร่างกายและจิตใจในลักษณะสำคัญ เช่น (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดแห่งชาติ, 2542, หน้า 1)

1. ผู้ที่เสพยา จะต้องเพิ่มขนาดการเสพมากขึ้นเป็นลำดับ
2. ผู้ที่เสพยา จะต้องเกิดอาการถอนยาเมื่อหยุดยา หรือขาดยา
3. ผู้ที่เสพยา จะต้องการเสพยาทั้งทางร่างกายและจิตใจ
4. ผู้ที่เสพ จะมีสุขภาพร่างกายที่ทรุดโทรม

นอกจากนี้ จากการศึกษาความหมายของคำว่า สารเสพติด ยังมีผู้ให้ความหมายไว้หลายท่าน แต่ละท่านได้ให้ความหมายไว้คล้ายคลึงกันดังนี้

จำรูญ ขาสมุทร (2521, หน้า 65) ได้กล่าวถึงสารเสพติดไว้ว่า สารเสพติดให้โทษมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไป แต่หลักการของสารเสพติดจะมีลักษณะสำคัญ ดังนี้

1. จะต้องเป็นยาที่ใช้แล้วมีอาการติดทางใจ มีลักษณะเฉพาะที่สำคัญที่สุดเมื่อใช้แล้วจะพยายามชวนชวนให้ได้ยานั้นมา มีความคิดถึงใจจดใจจ่อต่อยานั้น ทำให้ต้องหันกลับมาใช้ยานั้นใหม่อีก ถือยานั้นเป็นหลักในการดำเนินชีวิตประจำวันอย่างปกติ
2. มีการอาการติดทางกาย มีการคือยาเกิดขึ้น คือต้องเพิ่มขนาดของการใช้ยาทุกที
3. ต้องมีอาการถอนยา คือ การทุกข์ทรมานทางกายและใจเมื่อเลิกใช้ยา
4. เป็นพิษเป็นภัยต่อร่างกายและจิตใจของผู้ติดยา เกิดความเดือดร้อนกับผู้อื่นเกี่ยวข้องต่อครอบครัว เกิดปัญหาสังคม และเศรษฐกิจ รวมทั้งความมั่นคงต่อประเทศชาติ

อรเพ็ญ นาควัชร (2529, หน้า 10-11) ได้ให้ความหมายของสารเสพติดให้โทษไว้ดังนี้

1. จะเป็นสิ่งที่ใช้แล้วเกิดการติดทางใจ เป็นลักษณะเฉพาะที่สำคัญที่สุดของเสพติด คือเมื่อเสพติดแล้วจะต้องพยายามชวนชวนให้ได้สิ่งนั้นมา มีความคิดถึงใจจดจ่อต่อสิ่งนั้นทำให้ต้องหันกลับไปใช้ใหม่อีกและถือว่าสิ่งนั้นเป็นหลักในการดำเนินชีวิตประจำวันอย่างปกติ
2. มีอาการติดทางกาย คือ ต้องเพิ่มขนาดของการเสพขึ้นทุกวัน ลักษณะอันดับที่ 2 นี้ไม่จำเป็นต้องพบในสิ่งเสพติดทุกชนิดไป บางชนิดไม่มีในลักษณะนี้ การเพิ่มของขนาดสิ่งเสพติดก็มีขีดจำกัดด้วยแม้แต่เฮโรอีนซึ่งมีรายงานว่าขนาดใช้สูงสุดเคยมี 1,400 มิลลิกรัมต่อวัน ซึ่งผู้เสพก็ไม่ได้ตายทันที ยกเว้นในระยะที่เพิ่มขนาดผิดอย่างกะทันหัน อาการคือ สารเสพติดนี้เป็นภาวะทางสรีรวิทยาที่ร่างกายต้องการได้ยานั้นมาเพื่อไม่ให้เกิดอาการถอนยา เมื่อก่อนเราเชื่อว่าเป็น

ลักษณะเฉพาะที่สำคัญที่สุดของการติดยาที่แท้จริง แต่เดี๋ยวนี้เป็นที่รู้กันว่าการติดยาเสพติดที่ร้ายแรงบางอย่าง เช่นพวกโคเคอินนั้นอาจไม่เกี่ยวกับการติดยาเสพติดทางกายเลย

3. ต้องมีอาการถอนยา คือการทนทุกข์ทรมานทางกาย และใจเมื่อเลิกใช้ยานั้นอาการถอนยานี้เป็นดัชนีอื่นหนึ่งที่สามารถชี้บอกได้ว่า บุคคลนั้นติดยาเสพติดหรือไม่

4. เป็นพิษภัยต่อร่างกายและจิตใจของผู้เสพติด ทำให้เกิดความเดือดร้อนแก่ผู้เกี่ยวข้อง ต่อครอบครัว เกิดปัญหาด้านสังคมและเศรษฐกิจรวมทั้งความมั่นคงของประเทศไทย

สรุปความหมายของสารเสพติดคือ ยาที่บุคคลใดเสพเข้าสู่ร่างกายแล้วเสพซ้ำอีกไม่ว่าด้วยวิธีการใด ในช่วงระยะเวลาหนึ่งก็จะทำให้บุคคลนั้นตกอยู่ในอำนาจหรือเป็นทาสของสิ่งนั้น ทั้งทางร่างกายและจิตใจ นอกจากนี้ยังอาจต้องเพิ่มเวลาในการอยากเสพ ถ้าไม่ได้เสพก็จะมีอาการผิดปกติทางด้านร่างกายและจิตใจ หรือเฉพาะทางด้านจิตใจของผู้เสพนั่น อีกทั้งยังก่อให้เกิดความเสื่อมแก่ร่างกายและจิตใจ และจะส่งผลต่อผู้เสพอย่างรุนแรงเมื่อหยุดยาได้ทันทีอีกด้วย

ประเภทของสารเสพติด

ปัจจุบันสารเสพติดมีมากกว่าร้อยชนิด สามารถจัดแบ่งเป็นประเภทต่าง ๆ นอกจากแบ่งตามการออกฤทธิ์แล้วยังแบ่งตามแหล่งที่มา แบ่งตามกฎหมาย แบ่งตามองค์การอนามัยโลก ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดแห่งชาติ, 2542, หน้า 16-19)

1. แบ่งตามแหล่งที่มา

1.1 ประเภทที่ได้จากธรรมชาติ เช่น ฝิ่น มอร์ฟีน กระต่อม กัญชา ฯลฯ

1.2 ประเภทที่ได้จากการสังเคราะห์ เช่น เฮโรอีน เซโคบาร์บิทัล แอมเฟตามีน ฯลฯ

2. แบ่งตามกฎหมาย

2.1 ประเภทถูกกฎหมาย เช่น ยาแก้ไอ บุหรี่ เหล้า กาแฟ ฯลฯ

2.2 ประเภทผิดกฎหมาย

2.2.1 สารเสพติดให้โทษ ตามพระราชบัญญัติสารเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522

ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมแก้ไขโดยฉบับที่ 2 พ.ศ. 2528 และฉบับที่ 3 พ.ศ. 2530 จัดแบ่งออกเป็น 5 ประเภท คือ

ประเภท 1 ได้แก่ เฮโรอีน อาเซทอร์ฟีน อีทอร์ฟีน แอมเฟตามีน ฯลฯ

(เป็นสารเสพติดให้โทษชนิดร้ายแรง)

ประเภท 2 ได้แก่ ฝิ่น มอร์ฟีน โคเคอิน (โคเคน) เป็นสารเสพติดให้โทษทั่วไป

ประเภท 3 ได้แก่ ยาแก้ไอที่มีฝิ่นหรือโคเคอินเป็นส่วนผสม ยาแก้ท้องเสียที่มี

โคฟีนิลออกซีเลทเป็นส่วนผสม ฯลฯ (เป็นสารเสพติดให้โทษชนิดเป็นตำรับยาที่มีสารเสพติดให้โทษประเภท 2 ผสมอยู่)

ประเภท 4 ได้แก่ อาเซติกแอนไฮไดรด์ อาเซติลคลอไรด์ (เป็นยาเคมีที่ใช้ในการผลิตสารเสพติดให้โทษประเภท 1 หรือประเภท 2)

ประเภท 5 ได้แก่ กัญชา กระช่อม (เป็นสารเสพติดให้โทษที่ไม่ได้เข้าข่ายอยู่ในประเภท 1 ถึงประเภท 4)

2.2.2 วัตถุออกฤทธิ์ ตามพระราชบัญญัติวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. 2518 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยฉบับที่ 2 พ.ศ. 2528 และฉบับที่ 3 พ.ศ. 2535 จัดแบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ

ประเภท 1 ดีเอ็มที เมสกาลิน แอลเอสดี เตตราไฮไดรด์ แคนนามินอล ฯลฯ

ประเภท 2 เมทแอมเฟตามีน อีเฟดรีน เมธิลเฟนิเตทเซโคบาร์บิทัล ไดอาซีแพม คลอไดอาซีพอกไซด์ ฯลฯ

ประเภท 3 อะโมบาร์บิทัล โซโคลบาร์บิทัล กลูเตซีไมด์ เมโพรบาเมท ฯลฯ

ประเภท 4 บาร์บิทัล ฟิโนบาร์บิทัล ไดอาซีแพมคลอไดอาซีพอกไซด์ ฯลฯ

2.2.3 ยาระเหย ตามพระราชกำหนดป้องกันการใช้ยาระเหย พ.ศ. 2533 แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม

กลุ่ม 1 เป็นยาเคมี เช่น อาซีโตน เอทิล อาซิเตท โทลีน ฯลฯ

กลุ่ม 2 เป็นผลิตภัณฑ์ เช่น แล็กเกอร์ ทินเนอร์ กาว ฯลฯ

3. แบ่งตามองค์การอนามัยโลก ซึ่งได้แบ่งสารเสพติดออกเป็น 9 ประเภท คือ

3.1 ประเภทฝิ่น หรือมอร์ฟิน รวมทั้งยาที่มีฤทธิ์คล้ายมอร์ฟิน เช่น ฝิ่น มอร์ฟิน เฮโรอีน เพ็คติน

3.2 ประเภทบาบิทูเรท รวมทั้งยาที่มีฤทธิ์ทำนองเดียวกัน เช่น เซโคบาร์บิทัล อะโมบาร์บิทัล พาราลดีไฮด์ เมโพรบาเมท ไดอาซีแพม คลอไดอาซีพอกไซด์

3.3 ประเภทแอลกอฮอล์ เช่น เหล้า เบียร์ วิสกี้

3.4 ประเภทแอมเฟตามีน เช่น แอมเฟตามีน เคกซ์แอมเฟตามีน

3.5 ประเภทโคเคน เช่น โคเคน ในโคคา

3.6 ประเภทกัญชา เช่น กัญชา ขางกัญชา

3.7 ประเภทกัท เช่น ใบกัท ใบกระช่อม

3.8 ประเภทหลอนประสาท เช่น แอลเอสดี ดีเอ็มที เมสกาลิน เมล็ดมอร์นิงโกลดี ดันลำโพง เห็ดเมฆบางชนิด กัญชา

3.9 ประเภทอื่น ๆ เป็นพวกที่ไม่สามารถเข้าประเภทใดได้ เช่น ทินเนอร์ เบนซิน น้ำยาล้างเล็บ ยาแก้ปวด นูรี

นอกจากนี้องค์การอนามัยโลก (วารสารต่อต้านยาเสพติด ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2537, หน้า 17-20) ได้แบ่งประเภทของวัตถุ หรือสารที่ออกฤทธิ์ต่อจิตประสาทไว้ด้วยกัน 5 ประเภท ดังนี้

1. ยารักษาโรค (Neuroleptic) ใช้ในการรักษาโรคจิต (Psychoses) และความผิดปกติอื่น ๆ
2. ยาลดความวิตกกังวล (Anxiolytics) เพื่อใช้ในการรักษาความวิตกกังวล ไม่สบายใจ ไม่มีผลต่อกระบวนการคิด และการรับรู้ ได้แก่ Benzodiazepine, Barbiturate
3. ยารักษาโรคเศร้า (Antidepressant) ได้แก่ MAO Inhibitor และ Tricyclic Compound
4. ยากระตุ้น (Psychostimulant) มีฤทธิ์ในการเพิ่มระดับการรับรู้ ได้แก่ Amphetamine, Caffeine

5. Psychodysleptic คือ ยาที่ใช้แล้วก่อให้เกิดความผิดปกติทางจิตใจ เช่น LSD, Cannabis

หรืออาจแบ่งโดยคำนึงถึงฤทธิ์ของยาและสารนั้น ๆ ก็ได้ กล่าวคือ

1. มีฤทธิ์กดต่อระบบประสาทส่วนกลาง (CNS Depressant) ซึ่งแยกประเภทได้แก่ ยานอนหลับ (Sedative/Hypnotics) ได้แก่ อัลกอฮอล์ (Alcohol) บาร์บิทูเรต (Barbiturates) เบนโซไดอาซีพีน (Benzodiazepine) และยาสงบประสาท (Minor Tranquilizers) ได้แก่ แวลเลียม (Valium) เมโปรเมท (Meprobamate)
2. มีฤทธิ์ก่อให้เกิดอาการประสาทหลอน (Hallucinogens) ได้แก่ กัญชา (Cannabis) LSD เห็ดขี้ควาย เป็นต้น
3. มีฤทธิ์ต่อการปรับสภาวะอารมณ์ (Mood Modifiers) ได้แก่ ยารักษาอาการโรคจิต (Major Tranquilizer) ได้แก่ กลุ่มยาฟิโนไทอาซีน (Phenothiazine) และ ยารักษาโรคเศร้า (Antidepressants) ได้แก่ Tricyclic Antidepressant และ MAO Inhibitors
4. มีฤทธิ์ต่อการบำบัดรักษาการเจ็บป่วย (Narcotic Analgesics) ได้แก่ โคเคอิน เฮโรอิน เป็นต้น
5. มีฤทธิ์กระตุ้นระบบประสาท (CNS Stimulants) ได้แก่ โคเคน (Cocaine) นิโคติน (Nicotine) เป็นต้น

ฉะนั้นอาจกล่าวได้ว่า มียาหรือสารหลายชนิดที่มีการนำไปใช้ในทางที่ผิด (Abuse) แล้วก่อให้เกิดภาวะการติดยาและสารเสพติด (Dependence) และส่งผลให้เกิดปัญหาด้านจิตวิทยาสังคมแก่ผู้ใช้ ตลอดจนครอบครัว ชุมชน และประเทศโดยรวม ซึ่งยาและสารดังกล่าวนี้พอที่จะสรุปย่อ ๆ เพื่อความเข้าใจที่ถูกต้องได้ดังนี้

ฝิ่น (Opium) เป็นสารเรซิน ซึ่งได้จากกระเปาะผลของดอกฝิ่น (*Papaver Somniferum*) มีการปลูกในยุโรป ตะวันออกกลาง และเอเชียตอนใต้ โดยมากเป็นท้องถิ่นที่มีอากาศเย็นหรือภูเขาสูง ฝิ่นของตะวันออกกลางให้ปริมาณเมอร์ฟีนสูงถึง 25% ส่วนฝิ่นที่ปลูกในประเทศไทยมีปริมาณเมอร์ฟีนประมาณ 6-8% ฝิ่นดิบจะมีสีน้ำตาลเข้ม มีกลิ่นค่อนข้างเหม็นและระสขม มักจะอัดเป็นแท่งหรือห่อเพื่อการซื้อขายฝิ่นจะประกอบด้วยสารอัลคาลอยด์ ได้แก่ มอร์ฟีน โคเคอิน เป็นสำคัญ การสูบฝิ่นจะก่อให้เกิดอาการสบายใจ (Euphoric และ Sedative) นอกจากนั้นยังมีการใช้ฝิ่นเปียกแก้ปวด ข้าราชการโรคท้องร่วงด้วย

เฮโรอีน (Heroin) เป็นสารสังเคราะห์จากมอร์ฟีนโดยนักเคมีชาวอังกฤษชื่อ CR. Wright เมื่อ ค.ศ. 1874 มีฤทธิ์ทำให้เกิดอาการสุขสบาย (Euphoric) และยาแก้ปวด (Analgesic) ได้สูงมาก จึงมีผู้นิยมนำมาใช้เป็นยาและสารเสพติดมาก ซึ่งอาจใช้โดยวิธีสูดควัน ฉีด ป้าย/ขี้ผึ้ง หรือกิน เป็นต้น การใช้เฮโรอีนนั้น เป็นปัญหาที่สำคัญของโลกปัจจุบัน รวมทั้งก่อให้เกิดโรคอื่น ๆ ตามมาด้วย เช่น ตับอักเสบ (Hepatitis) หรือ โรคเอดส์ (Aids) เป็นต้น

เมธาโดน (Methadone) เป็นสารสังเคราะห์ที่มีผลทางเภสัชวิทยาใกล้เคียงกับมอร์ฟีน แต่มีข้อดีคือมีฤทธิ์อยู่ได้นาน และสามารถใช้ในการกินได้ มักจะนำมาใช้ในการบำบัดรักษาการติดยาเสพติด 2 รูปแบบคือ การรักษาในระยะถอนพิษยา (Detoxification) เพื่อป้องกันอาการรุนแรงของการถอนพิษยา และการรักษาในระยะติดยาว เพื่อป้องกันการหวนกลับไปใช้เฮโรอีน ซึ่งเป็นนโยบายการบำบัดรักษาในบางประเทศ แต่บางประเทศก็ยังไม่อนุญาต

แอมเฟตามีน (Amphetamine) เป็นยาประเภทกระตุ้นประสาท ค้นพบครั้งแรกเมื่อปี ค.ศ. 1887 และนำมาใช้ประโยชน์ทางการแพทย์เมื่อปี ค.ศ. 1927 โดย Mr. Gordon Alles เพื่อการรักษาโรคหอบหืด และต่อมานำไปใช้รักษาโรคง่วงหลับ (Narcolepsy) และอาการชักของเด็กลักษณะของสารนี้เป็นผลึกสีขาว ไม่มีกลิ่น มีรสขม มีฤทธิ์ทำให้สุขสบาย (Euphoric) มีฤทธิ์กระตุ้นไม่เมื่อยล้าและไม่ง่วงมาก จึงมีผู้นำไปใช้ในทางที่ผิด เช่น นิยมนำในกลุ่มผู้ขับรถบรรทุกทางไกล นักเรียนที่ดูหนังสือเตรียมสอบ ขาวนา หรือผู้ทำงานกลางคืน เป็นต้น ส่วนใหญ่มักนิยมนิยมนกินในประเทศไทยมักจะกินร่วมกับยา เครื่องดื่มอื่น ๆ หรือจะใช้วิธีฉีดก็ได้ บางรายนำไปใช้เป็นยาลดความอ้วน หากใช้ยานี้มาก ๆ จะทำให้เกิดอาการติดยาและอาการทางจิตได้ ยานี้เป็นปัญหาสำคัญของประเทศไทย เพราะมีผู้นำไปใช้ในทางที่ผิดมาก และการผลิตก็ไม่ถูกต้อง จึงมักจะตรวจพบเมธแอมเฟตามีน (Methamphetamine) ซึ่งเป็นอนุพันธ์ของยานี้

โคเคน (Cocaine) ได้จากใบโคคา ซึ่งเป็นพืชขึ้นในประเทศเปรูและโบลิเวีย มีฤทธิ์ในการกระตุ้นระบบประสาทกลาง ทำให้เกิดอาการตื่นตัว ไม่ง่วงนอน ไม่อยากอาหาร และมีอาการสุขสบาย มีประโยชน์ทางการแพทย์โดยใช้เป็นยาเฉพาะที่ในการผ่าตัดตา หู และลำคอ สารนี้มี

การระบาดมากในอเมริกาและยุโรป โดยวิธีการสูดดม หรือโดยการฉีดก็ได้ ในประเทศไทยพบว่ามีการนำเข้ามาใช้บ้าง แต่ยังไม่เป็นที่แพร่หลาย อาจเนื่องจากราคาแพง

สารระเหย (Volatile Solvents) เป็นสารที่ได้มาจากระบวนการผลิตน้ำมันปิโตรเลียม แต่ที่เป็นปัญหาในปัจจุบัน ได้แก่ ทินเนอร์ แลคเกอร์ และกาว K สารเหล่านี้มีฤทธิ์ในการทำให้ง่วงนอน แต่ขึ้นกับระยะเวลาของการใช้ ในกรณีการเสพขนาดน้อยจะมีการเคลิบเคลิ้ม ใจสั่น ตื่นเต้น มึนงง หมคความกังวล พุดไม่ชัด ขาดการยั้งคิด หรือเรียกโดยทั่วไปว่า “เมา” สารนี้เป็นปัญหาที่สำคัญในกลุ่มเด็กและเยาวชนในปัจจุบันและมีแนวโน้มว่าจะรุนแรงมากขึ้น

อัลกอฮอล์ (Ethyl Alcohol) อาจถือเป็นสารเสพติดชนิดหนึ่ง แต่เนื่องจากสังคมยอมรับ จึงทำให้การรับรู้ปัญหานี้น้อย ปัจจุบันอัลกอฮอล์ก่อให้เกิดอุบัติเหตุการจราจรสูง ทำให้เกิดการสูญเสียทางด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างมาก ทางเภสัชวิทยาถือเป็นสารกดประสาท แต่ในระยะแรก ๆ จะมีการตื่นเต้น พุดมาก บางรายใช้มาก ๆ จะกลายเป็นโรคพิษสุราเรื้อรัง (Alcoholism)

LSD (Lysergic Acid Diethylamide) เป็นกลุ่มยาที่ก่อให้เกิดประสาทหลอน และบางครั้งอาจก่อให้เกิดลักษณะอาการคล้ายโรคจิต ในบางครั้งมีการใช้ร่วมกับยาสงบประสาท เช่น ไดอาซีแพม ส่วนใหญ่จะใช้วิธีกิน บางรายใช้วิธีดูดควันหรือฉีด

คาเฟอีน (Caffeine) เป็นที่รู้จักกันทั่วไป มีฤทธิ์ทำให้อารมณ์สดชื่น เกิดการตื่นตัว การหายใจจะเร็วและความดันโลหิตสูงขึ้นเล็กน้อย แต่ถ้าดื่มก่อนนอนมักจะทำให้นอนไม่หลับ หรือถ้าใช้มาก ๆ เช่น ดื่มกาแฟประมาณวันละ 6 แก้ว หรือใกล้เวลานอนอาจทำให้มีอาการนอนไม่หลับ ตื่นเต้นกระสับกระส่าย ปวดศีรษะ มือสั่น และหัวใจเต้นผิดปกติได้

กัญชา (Cannabis, Marihuana, Hashish) ได้จากพืช Cannabis Sativa ซึ่งมักจะขึ้นได้ในเขตร้อนและอบอุ่น สารที่ออกฤทธิ์คือ เตตราไฮโดรแคนนาบินอล (Tetrahydrocannabinol THC) ซึ่งมีฤทธิ์ทำให้ประสาทหลอน ส่วนใหญ่จะนิยมใช้วิธีสูดควัน หรืออาจจะใช้ปรุงอาหารบางประเภทก็ได้ อาการที่สำคัญที่พบคือ มักจะหัวเราะง่าย ประสาทหลอน หรือมีอาการหวาดระแวง กลัว หัวใจเต้นเร็ว กินอาหารได้มาก ปากแห้ง เป็นที่นิยมในหมู่เด็กและเยาวชน อีกทั้งหาได้ง่าย และราคาถูก

โทษพิษภัยของการติดสารเสพติด

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2538, หน้า 45) กล่าวถึงโทษของการติดยาเสพติด หรือสารเสพติด นอกจากจะมีผลกระทบโดยตรงก่อให้เกิดอันตรายต่อร่างกายและจิตใจของผู้เสพแล้ว ยังก่อให้เกิดผลกระทบต่อสถาบันครอบครัว สังคมหรือชุมชนและประเทศชาติได้ ดังนี้

1. โทษต่อผู้เสพเอง ผู้ติดติดสารเสพติดผู้นั้นก็จะได้รับพิษภัยของสารเสพติดหรือสารเสพติดนั้น ๆ ที่ทำลายผู้ติดยาทั้งทางร่างกายและจิตใจ ดังนี้

- 1.1 ทำให้สุขภาพทรุดโทรม มีโรคแทรกต่าง ๆ เช่น ดับแข็ง วัณโรค โรคผิวหนัง
- 1.2 เสี่ยงเศรษฐกิจของตน โดยต้องเสียเงินเพื่อซื้อหาสารเสพติดมาเสพให้ได้
- 1.3 เป็นบุคคลไร้สมรรถภาพทั้งร่างกายและจิตใจ เกียจคร้าน บางคนทำงานไม่ได้
- 1.4 บุคลิกภาพไม่ดี มีพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปในทางที่ไม่ดีและอาจประสบอุบัติเหตุได้ง่าย

1.5 มีโทษตามกฎหมาย

2. โทษต่อครอบครัว

2.1 ความรับผิดชอบต่อครอบครัวหรือญาติพี่น้องหมดไป ครอบครัวหมดความสุข และเป็นภาระต่อบุคคลในครอบครัว

2.2 ทำความเดือดร้อนให้ครอบครัว และเสี่ยงเศรษฐกิจของครอบครัว

3. โทษต่อสังคมหรือชุมชน

3.1 เป็นที่รังเกียจของสังคมหรือชุมชน ไม่มีใครคบด้วย เข้าสังคมไม่ได้

3.2 เป็นอาชญากร เพราะผู้ติดยาต้องพยายามทุกวิถีทางที่จะให้ได้ยา เมื่อไม่มีเงินจะซื้อ แรก ๆ อาจขอยืมเพื่อนฝูง แต่ต่อ ๆ มาเพื่อนฝูงไม่ให้ขอยืมเพราะยืมแล้วไม่ใช้ ในที่สุดก็ต้องลักขโมยของในบ้านไปขาย เอาเงินมาซื้อ นาน ๆ เข้าก็ต้องลักขโมยของผู้อื่นไปขายหรือวิ่งราวชาวบ้านในที่สุดอาจถึงขั้นฉีชิงทรัพย์ ซึ่งจะพบข่าวอาชญากรรมในหน้าหนังสือพิมพ์บ่อย

4. โทษต่อประเทศชาติ

4.1 ทำลายเศรษฐกิจของตนเองและครอบครัว เพราะผู้ติดสารเสพติดคนหนึ่งจะต้องเสียค่าใช้จ่ายประมาณ 50 บาทต่อวัน ถ้าประมาณ 5 แสนคนจะเป็น 25 ล้านบาทต่อวัน หรือ 750 ล้านบาทต่อ 1 เดือน หรือ 9 พันล้านบาทต่อปี ซึ่งเงินจำนวนนี้สามารถนำไปพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ ได้อย่างมากมาย แต่กลับต้องสูญเสียไปอย่างน่าเสียดาย

4.2 บ่อนทำลายความมั่นคงของประเทศ ผู้ติดสารเสพติดจะมีสุขภาพทรุดโทรมทั้งร่างกายและจิตใจ ตามฤทธิ์ของยาและมีความคิดคำนึงเพียงต้องมีสารเสพติดให้ได้เมื่อเวลาอยากฉะนั้น ถ้าประเทศใดมีเยาวชนซึ่งเป็นพลังของชาติในอนาคต ติดสารเสพติดมากก็เป็นการบ่อนทำลายความมั่นคงของประเทศมาก ซึ่งต้องระมัดระวังผู้ที่ไม่หวังดีต่อชาติจะใช้สารเสพติดเป็นเครื่องมือเพื่อทำลายความมั่นคงของประเทศ

เจตคติที่ถูกต้องเกี่ยวกับสารเสพติด

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2538, หน้า 45-46) กล่าวถึงเจตคติที่ถูกต้องเกี่ยวกับสารเสพติดหรือสารเสพติด เพื่อให้เกิดความเข้าใจอันดีเกี่ยวกับสารเสพติดไว้ดังนี้

1. ความเด่นดังในสังคมมีได้อยู่ที่การสูบบุหรี่หรือดื่มสุรา

เยาวชน เป็นวัยอยากรู้ อยากเห็น อยากลอง และมีความคิดเห็นที่เป็นอิสระ จึงมักจะสร้างค่านิยมขึ้นมาในกลุ่มวัยรุ่นเองว่า จะโก้เก๋ และเป็นที่ถูกใจในเพศตรงข้าม ควรจะต้องสูบบุหรี่เป็น กินเหล้าเป็น ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้วัยรุ่นมองเห็นได้จากผู้ใหญ่ทั่ว ๆ ไป เช่น บิดา มารดา หรือคนที่สังคมนับหน้าถือตา เวลาพูดไปมีอากัฏฐิบบุหรี่ไปด้วย ในความรู้สึกของวัยรุ่นเห็นว่าเป็นสิ่งดี และโก้มาก พยายามเลียนแบบแม้กระทั่งท่าทางสูบบุหรี่ ถ้าสามารถแสดงให้เห็นว่าเป็นบุหรี่ที่มีราคาแพงยิ่งโก้มากขึ้น บางคนไม่มีรายได้อาจต้องขอเงินพ่อแม่ยังสามารถสูบบุหรี่ราคาแพงได้ เนื่องจากตามสัญชาตญาณของคนชอบอยู่ในกลุ่มแสดงความเป็นพวกเดียวกันเมื่ออยู่กันเป็นกลุ่มเข้าก็ค้องพยายามที่จะแสดงออกให้ได้รับการยกย่อง หาวิธีจูงใจที่ทุกคนจะร่วมกันได้นาน ๆ ได้สนุกสนานและเยาวชนวัยรุ่นเหล่านี้ก็ได้เลียนแบบจากผู้ใหญ่นั้นเอง เพราะเมื่อผู้ใหญ่มีการชุมนุมสิ่งที่ไม่ได้คือ สุรา วัยรุ่นก็เช่นเดียวกันมีความคิดว่าผู้ใหญ่ทำได้ สังคมทั่วไปก็ยอมรับ ตัวเขาเองก็อยากให้อสังคมยอมรับจึงได้ปฏิบัติตามเพื่อเข้ากลุ่ม จึงต้องมีเหล้าด้วย

ความเข้าใจและแนวทางการดำเนินชีวิตดังกล่าว นับว่าเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องเพราะความเด่นดังในสังคมมีได้อยู่ที่การสูบบุหรี่หรือดื่มสุรา แต่อยู่ที่ความรู้ ความสามารถในการทำหน้าที่ การงานที่ได้รับมอบหมายและประพฤติปฏิบัติตนที่เหมาะสม การใช้ความรู้ความสามารถที่ตนเองมีอยู่ไปในทางสร้างสรรค์ ทำความเจริญก้าวหน้าให้กับตนเองและส่วนรวม เป็นทางที่จะนำมาซึ่งความเด่นดังในสังคม ส่วนการสูบบุหรี่หรือดื่มสุราไม่ก่อให้เกิดความเด่นดังในทางที่ถูกแต่ประการใด แต่จะเป็นทางให้เกิดโรคภัยขึ้นกับผู้เสพได้อย่างมาก ซึ่งนอกจากจะไม่ช่วยให้เกิดความเจริญก้าวหน้าแล้ว ยังนำมาซึ่งความเสื่อมโทรมในด้านสติปัญญา ความสามารถและสุขภาพอนามัยอีกด้วย

2. ความสุขทางเพศที่มาจากสิ่งเสพติดคือมหันตภัย

วัยรุ่นจำนวนไม่น้อยจะหาวิธีการต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดความสนุกสนานทางเรื่องเพศ มักชอบลองเสพสารเสพติด ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้วัยรุ่นติดสารเสพติด เพราะถูกหลอกลวงหรือชักจูงจากเพื่อน ๆ ว่า ถ้าลองเสพเฮโรอีนก่อนจะช่วยให้มีความสุขทางเพศได้นาน เป็นต้น ดังนั้นเมื่อลองเสพเข้าไปแล้วกว่าจะทราบว่าช่วยในเรื่องเพศได้จริงหรือไม่ เยาวชนผู้นั้นก็ติดเฮโรอีนซึ่งเป็นสารเสพติดร้ายแรงเข้าไปเสียแล้ว นับว่าเป็นอันตรายอย่างยิ่ง

สาเหตุของการติดสารเสพติด

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2538, หน้า 37-40) ได้กล่าวถึงสาเหตุสำคัญที่ทำให้เยาวชนจำนวนมากติดสารเสพติดไว้ดังนี้

1. สาเหตุจากความอยากรู้อยากลอง

เยาวชนบางคนรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ว่าสารเสพติดนั้นมีอันตรายและทำให้เกิดการติดได้ง่าย จึงทดลองเสพ ด้วยความอยากรู้อยากลอง เพราะเห็นว่าเป็นของแปลกใหม่ เมื่อทดลองเสพไปหลาย ๆ ครั้ง ก็ทำให้เกิดการติดยาโดยไม่รู้ตัว เช่น เฮโรอีน ทดลองเสพเพียง 1-3 ครั้ง ก็ทำให้เกิดการติดแล้ว

2. สาเหตุจากเพื่อนชวน

เยาวชนวัยรุ่นส่วนมากมีความรักเพื่อน เชื่อเพื่อน กลัวเสียเพื่อน กลัวเข้ากับกลุ่มเพื่อนไม่ได้ จึงพยายามที่จะปรับตนเองให้เข้ากับสังคมของกลุ่มเพื่อน บางครั้งเมื่อเพื่อนชวนให้ทดลองสิ่งแปลกใหม่ก็ไม่กล้าปฏิเสธ เช่น การชักชวนให้ทดลองเสพยาเสพติด เป็นต้น และทำให้เกิดการติดสารเสพติดในที่สุด

3. สาเหตุจากครอบครัว

ครอบครัวที่พ่อแม่ทะเลาะกัน แยกกันอยู่ ไม่เข้าใจลูก รักลูกไม่เท่ากัน ไม่รู้จักแบ่งเวลาให้กับลูกหรือสมาชิกในครอบครัวเกิดการขัดแย้งกัน ทำให้สมาชิกในครอบครัวนั้นไม่มีความสุข อาจหันไปใช้สารเสพติดและเกิดการติดได้

4. สาเหตุจากการว่างงาน

คนที่ว่างงานมักไม่มีเงินมาใช้จ่าย จะกลุ้มใจ หันไปใช้สารเสพติด เพราะคิดว่าสารเสพติดจะช่วยทำให้หายกลุ้มได้ ผลสุดท้ายก็จะนำไปสู่การติดยา

5. สาเหตุจากการทำงาน

บางคนมีความจำเป็นต้องทำงานหนักเกินกว่าร่างกายจะรับได้ จึงหันไปใช้สารเสพติด เพราะเข้าใจผิดว่าจะช่วยทำให้ทำงานได้มากขึ้น จนต้องใช้เป็นประจำหรือเป็นนิสัย เช่น การนิยมใช้ยาบ้า (แอมเฟตามีน) ในกลุ่มผู้ขับรถบรรทุก รถประจำทาง เกษตรกร หรือการใช้ยาแก้ปวดประสาทในกลุ่มหญิงบริการ เพื่อให้เกิดความกล้าในการทำงาน เป็นต้น

6. สาเหตุจากการที่สารเสพติดหาง่าย อยู่ใกล้มือ

การลักลอบ ซื้อมาขายสารเสพติดในชุมชนบางชุมชน สามารถกระทำได้ง่าย เพราะสภาพแวดล้อมเอื้ออำนวย จึงทำให้คนในชุมชนมีโอกาสที่จะหาสารเสพติดมาใช้ได้ง่าย

7. สาเหตุจากการใช้ยาในทางที่ผิด

คนบางคนไม่มีความรู้เรื่องสารเสพติด และมีความเชื่อที่ผิด ๆ เช่น ผู้ใช้แรงงาน ชาวไร่ ชาวนา กรรมกรแบกหาม นิยมกินยาแก้ปวดชนิดของ เพื่อช่วยให้มีแรงทำงาน หากไม่กินก็ทำงานไม่ไหว คนขับรถสามล้อรับจ้างกินยาแก้ เพื่อให้อึดรับสามล้อได้โดยไม่เหน็ดเหนื่อย

การกินยาเพื่อช่วยกระตุ้นให้ร่างกายมีแรงทำงาน เป็นการใช้จ่ายในทางที่ผิดและความเชื่อที่ผิด ทำให้ร่างกายคือยา และติดยาที่ใช้ได้

วิธีสังเกตผู้ติดสารเสพติด

เนื่องจากสารเสพติดทั้งหลาย เมื่อการเสพมีผลกระทบต่อร่างกายและจิตใจของผู้เสพ ซึ่งทำให้ลักษณะและความประพฤติของผู้เสพเปลี่ยนไปจากเดิมได้ที่อาจสังเกตพบ (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามสารเสพติด, 2542, หน้า 63-64) คือ

1. สุขภาพทรุดโทรมซึ่งเป็นโทษโดยตรงของสิ่งเสพติดต่อร่างกาย เช่น ร่างกายซูบผอม ปวดศีรษะเป็นประจำ ฯลฯ
2. อารมณ์ฉุนเฉียว หรือเจ็บขริบผิปกติจึงมักพบผู้เสพติดชอบทะเลาะวิวาทและทำร้ายผู้อื่น หรือในทางกลับกัน แยกตัวอยู่โดดเดี่ยวหรือออกจากพรรคพวก
3. เปลี่ยนแปลงทางการเรียนถ้าผู้เสพเป็นนักเรียนมักพบว่าไม่สามารถเรียนหนังสือได้ หรือผลการเรียนต่ำลง ถ้าเป็นพวกทำงานก็จะพบว่าประสิทธิภาพในการทำงานลดลง หรือไม่ยอมทำงานเลย
4. สวมแว่นกันแดดตลอดเวลา เพื่อต้องการซ่อนแก้วตาที่เบิกกว้าง หรือตาสู้แสงสว่างไม่ได้
5. ใช้เสื้อแขนยาวตลอดเวลา เพื่อปกปิดรอยเข็มที่ฉีดยาตรงท้องแขนด้านในหรือรอยกรีดตรงต้นแขนด้านใน
6. ติดต่อกับเพื่อนแปลก ๆ ใหม่ ๆ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพวกติดสารเสพติดเหมือนกัน
7. มีลับลมคมในหรืออยู่ในที่ลับตาคน อาจเพื่อต้องการซุกซ่อน หรือเสพยา
8. ขอลเงินจากผู้ปกครองเพิ่มขึ้น หรือยืมเงินจากเพื่อนฝูงเสมอ เพื่อนำไปซื้อสารเสพติด
9. ลักษณะเล็ก ๆ น้อย ๆ ในบ้านของเพื่อน หรือเพื่อนในโรงเรียนเพื่อหาเงินไปซื้อสารเสพติด

นอกจากนี้ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2538, หน้า 41-42) ยังให้ข้อสังเกตอาการของผู้ติดสารเสพติดไว้ 4 ประการดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย
 - 1.1 สุขภาพทั่วไปทรุดโทรมเพราะฤทธิ์ของยาจะทำให้เบื่ออาหาร
 - 1.2 ร่างกายผอมซีด น้าหนักลด ทำงานไม่ไหว และมักจะมีโรคแทรก โรคทางเดินอาหาร เช่น ปวดท้อง ดับแสบ โรคทางเดินหายใจ เช่น ปอดบวม วัณโรค ร่างกายสกปรก มีกลิ่นตัวแรง เพราะไม่ชอบอาบน้ำ

2. จะสังเกตเห็นอาการทางจิตใจได้ดังนี้

อารมณ์หงุดหงิด ก้าวร้าว อุนเฉียว จิตใจอ่อนแอ ซึมเศร้า วิตกกังวล ขาดความเชื่อมั่นในตัวเอง

3. นิสัยจะเปลี่ยนแปลงไป

นิสัยจะเปลี่ยนแปลงไป เช่น ไม่รับผิดชอบต่อน้ำที่การทำงาน หนีเรียน หนีงานบ่อย ๆ ชอบอยู่คนเดียว หลบหน้าเพื่อนฝูง แต่ชอบมั่วสุมกับพวกที่ใช้สารเสพติดด้วยกัน สูบบุหรี่จัด ใช้เงินเปลือง มีนิสัยชอบลักเล็กขโมยน้อย เพื่อหาเงินมาซื้อสารเสพติด

4. มีอาการอยากสารเสพติดให้เห็น

มีอาการอยากสารเสพติดให้เห็น เช่น จาม น้ำมูกไหล น้ำตาไหล ปวดหัว ตัวร้อน คลื่นไส้อาเจียน ปวดเมื่อยตามตัว ตัวสั่นกระตุก ชัก ถ่ายอุจจาระเป็นเลือด ชาวบ้านเรียกอาการนี้ว่า ลงแดง

ผลร้ายของสารเสพติด

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2538, หน้า 43) ได้กล่าวถึงผลร้ายของสารเสพติดที่มีผลกระทบต่อผู้เสพทั้งทางร่างกายและจิตใจแล้วยังส่งผลกระทบต่อครอบครัว สังคมและประเทศชาติไว้ดังนี้

1. คนติดสารเสพติดจะมีสุขภาพร่างกายที่ทรุดโทรม อ่อนแอ โรคภัยไข้เจ็บรบกวน เช่น ดับแข็ง วัณโรค โรคผิวหนัง
2. คนติดสารเสพติดที่ใช้เข็มและกระบอกฉีดสารเสพติดร่วมกับผู้อื่น มีโอกาสติดเชื้อไวรัสโรคเอดส์ได้ซึ่งโรคดังกล่าวในปัจจุบันยังไม่มีทางรักษาให้หายได้
3. วัยรุ่นที่เมากา ว ทินเนอร์ แล็กเกอร์ แล้วไปมั่วสุมสำส่อนทางเพศ มีโอกาสติดเชื้อไวรัสเอดส์โดยไม่รู้ตัว
4. สารเสพติดทุกชนิดเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมาย เมื่อมีคนติดสารเสพติดในบ้าน ทุกคนในครอบครัวจะเดือดร้อน ไม่มีความสุข
5. คนติดสารเสพติดจะใช้จ่ายเงินจำนวนมากซื้อหาสารเสพติดมาเสพ เมื่อไม่มีเงินก็เที่ยวลักเล็กขโมยน้อยทำให้ไม่มีความสุขในชุมชน
6. คนขับรถบรรทุกมีความหลงผิดเชื่อผิด ๆ ว่า กินยาบ้าแล้วต้องกินเหล้าและเที่ยวผู้หญิงไประหว่างเส้นทาง การกระทำเช่นนี้ นอกจากจะทำให้เกิดอุบัติเหตุเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินของตนเองและผู้อื่นแล้วยังทำให้ได้รับเชื้อโรคเอดส์ นำไปแพร่แก่ลูกเมียทางบ้านด้วย
7. ในบ้านเมืองที่มีคนติดสารเสพติดมาก ๆ นอกจากจะสูญเสียทางสังคม เศรษฐกิจ และความมั่นคงแล้ว ยังเสียชื่อเสียงของประเทศชาติอีกด้วย

การปฏิบัติงานสารเสพติดในสถานศึกษา.

ปัญหาสารเสพติดเป็นปัญหาที่มีความสลับซับซ้อน และมีผลโดยตรงทั้งตัวผู้เสพเองรวมทั้งยังส่งผลกระทบต่อคนใกล้ชิดและสังคมประเทศชาติ นำมาซึ่งความเสียหายทั้งชีวิตและทรัพย์สินอย่างมหาศาล ปัญหาสารเสพติดจึงไม่ใช่ปัญหาของคนใดคนหนึ่ง หรือสังคมใดสังคมหนึ่ง หากแต่เป็นปัญหาของทุกคนในสังคม ฉะนั้นทุกคน ทุกหน่วยงานจะต้องร่วมมือร่วมใจกัน แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งปัจจุบันสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (2542, หน้า 11-15) ได้กำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามสารเสพติดในประเทศไทยไว้ ดังนี้

1. มาตรการในการป้องกันสารเสพติดในสถานศึกษา
2. มาตรการในการปราบปรามสารเสพติดในสถานศึกษา
3. มาตรการในการแก้ไข และบำบัดรักษาผู้ติดสารเสพติดในสถานศึกษา

มาตรการป้องกันปัญหาสารเสพติด

การป้องกันสารเสพติด เป็นการดำเนินงานเพื่อลดความต้องการของประชาชนมิให้ไปใช้สารเสพติด หรือใช้ยาในทางที่ผิด อันเป็นการป้องกันที่ “ตัวคน” เป็นหลักโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้าง “ภูมิคุ้มกัน” แก่ประชาชนให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ โดยไม่หันไปพึ่งพาสารเสพติดเมื่อเกิดปัญหาขึ้นกับตัวเอง ครอบครัว หรือชุมชน และในขณะเดียวกันได้มีการป้องกันการแพร่ระบาดของตัวยา และปรับปรุงสภาพแวดล้อมควบคู่ไปด้วย

เพื่อเป็นการสนองตอบในแนวนโยบายป้องกันสารเสพติดตามที่ได้กล่าวมาแล้วจึงได้กำหนดมาตรการที่จะใช้ในการดำเนินงานด้านการป้องกันสารเสพติด ดังนี้

1. มาตรการทางการศึกษา ดำเนินการสร้างและพัฒนารูปแบบ ตลอดจนวิธีการป้องกันสารเสพติด สอดแทรกในระบบการศึกษาให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย
2. มาตรการเผยแพร่ ดำเนินการเผยแพร่ผ่านสื่อประเภทต่าง ๆ ทั้งสื่อบุคคล สื่อกลุ่ม และสื่อมวลชน ให้เหมาะสมและครอบคลุมกลุ่มเป้าหมาย ตลอดจนจัดให้มีแหล่งบริการให้คำปรึกษาแนะนำ
3. มาตรการจัดกิจกรรมทางเลือก ดำเนินการส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ในด้านสุขภาพอนามัย จริยธรรม อาชีพ ฯลฯ โดยมีจุดมุ่งหมายให้บุคคลรู้จักพิจารณาทางเลือกที่ถูกต้องในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตทดแทนการแก้ปัญหาโดยใช้สารเสพติด
4. มาตรการฝึกอบรม ดำเนินการพัฒนาหลักสูตรและพัฒนาบุคลากรโดยการฝึกอบรมบุคลากรในการดำเนินงานด้านการป้องกันสารเสพติดในสถานศึกษาและชุมชน
5. มาตรการการบริหาร ดำเนินการประสานงานและสนับสนุนหน่วยราชการและองค์กรเอกชนให้เข้ามามีบทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดมากยิ่งขึ้น

วิธีการดำเนินการป้องกันปัญหาสารเสพติดให้โทษในทุกหน่วยงานรวมทั้งในสถานศึกษาที่ดำเนินการกันอยู่อย่างแพร่หลาย คือ

1. การกำหนดตัวบุคคลที่จะเป็นผู้ให้ความรู้ นับว่ามีความสำคัญเป็นอันดับแรกเพราะจะเป็นผู้ที่มีอิทธิพลในการสร้างศรัทธาหรือความเชื่อมั่นแก่ผู้รับข่าวสาร สำหรับตัวผู้ให้ความรู้เองนั้นจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้อย่างแท้จริง เต็มใจที่จะสอน มีศิลปะในการเผยแพร่ ทั้งนี้เพื่อผู้รับข่าวสารจะได้มีความสนใจและเชื่อมั่นในข่าวสารนั้น ๆ

2. การกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่จะเผยแพร่ ผู้รับข่าวสารแต่ละคนย่อมมีวุฒิภาวะการยอมรับไม่เท่ากัน ดังนั้นจึงควรจำแนกเป็นกลุ่มตามวัย เพศ อาชีพ เป็นต้น เพื่อให้ผู้รับมีพื้นฐานความรู้ ความเข้าใจคล้าย ๆ กัน ปัจจุบัน แบ่งกลุ่มเป้าหมายที่จะให้การศึกษาป้องกันเป็น 5 กลุ่มเป้าหมายได้แก่ กลุ่มบิดามารดา กลุ่มเยาวชนในโรงเรียน กลุ่มเยาวชนนอกโรงเรียน กลุ่มชุมชน และกลุ่มชาวไทยภูเขา โดยแต่ละกลุ่มเป้าหมายนั้น สำนักงานคณะกรรมการการป้องกันและปราบปรามสารเสพติดได้ประสานงานกับหน่วยราชการและองค์การเอกชนต่าง ๆ กำหนดแผนปฏิบัติงานและการดำเนินการในรูปของโครงการย่อยตามลำดับขั้นตอนต่าง ๆ ดังมีรายละเอียดของแต่ละกลุ่มเป้าหมาย ดังนี้

2.1 กลุ่มบิดามารดา สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามสารเสพติดได้ร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2.2 กลุ่มเยาวชนในโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินงานของกลุ่มเยาวชนในโรงเรียน เพื่อบรรจุเนื้อหาเกี่ยวกับสารเสพติดไว้ในหลักสูตรการเรียนระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และดำเนินการผลิตสื่อวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน ตลอดจนคู่มือการปฏิบัติงานป้องกันสารเสพติดสำหรับให้ครูอาจารย์ใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานป้องกันสารเสพติดในสถานศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา

2.3 กลุ่มเยาวชนนอกโรงเรียน สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามสารเสพติดเป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินงานของกลุ่มเยาวชนนอกโรงเรียนจึงได้ประสานงานกับหน่วยราชการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องจัดทำเนื้อหาของหลักสูตรและสื่อวัสดุอุปกรณ์สำหรับกลุ่มนี้ขึ้น โดยจัดให้มีเนื้อหาเกี่ยวกับเยาวชนกับการทำความเข้าใจตนเอง ความสัมพันธ์ระหว่างเยาวชนกับกลุ่มสังคม

2.4 กลุ่มชุมชน สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามสารเสพติดได้ร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำเนื้อหาของหลักสูตรและสื่อวัสดุอุปกรณ์สำหรับกลุ่มนี้ขึ้น โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต-ยา-การป้องกัน วิธีการถ่ายทอดและเผยแพร่ การประเมินและติดตามผล ข้อมูลพื้นฐานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นการบูรณาการ (Integration) ในทุก ๆ กลุ่ม

เป้าหมาย โดยใช้กลุ่มชุมชนเป็นแกนกลางจัดเป็น “ชุดเผยแพร่” (Information Package) ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้กับทุกกลุ่มเป้าหมาย ทั้งนี้โดยอาศัยบุคลากรแกนนำในชุมชนที่ได้รับการอบรมจากสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามสารเสพติดเป็นผู้นำชุดเผยแพร่งกล่าวไปใช้กับกลุ่มเป้าหมาย

2.5 กลุ่มชาวไทยภูเขา สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามสารเสพติดได้ประสานงานกับกระทรวงศึกษาธิการ โดยมอบหมายให้กระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินงาน โดยบรรจุเนื้อหาเกี่ยวกับสารเสพติดไว้ในหลักสูตรประถมศึกษา เพื่อชุมชนในเขตภูเขา สำหรับในหมวดสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตและสังคม เนื้อหาส่วนใหญ่จะมีสาระสำคัญเกี่ยวกับเรื่องฝิ่น ประเภทของสารเสพติด และผลเสียของการเสพติด ฯลฯ

การดำเนินงานป้องกันและแก้ปัญหาสารเสพติดในสถานศึกษา ปีงบประมาณ 2540-2543

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ (2540) ได้กำหนดมาตรการในการในการป้องกันสารเสพติดไว้ 4 ข้อ ประกอบด้วย

1. สร้างภูมิคุ้มกันสารเสพติดในสถานศึกษา โดยให้โรงเรียนและชุมชนมีส่วนร่วมในการหารูปแบบพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อป้องกันและแก้ปัญหาสารเสพติด
2. พัฒนาคู่มือที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ศึกษานิเทศก์ ครู ผู้บริหารโรงเรียน พัฒนานักเรียน โดยนำเข้าค่ายชุมชนเพื่อนรักเพื่อน
3. ตรวจสอบการใช้สารเสพติดของนักเรียน
4. บำบัด ฟื้นฟูสมรรถภาพนักเรียน กลุ่มติดยา โดยประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ธีรภัทร สันติเมทนี (วารสารต่อต้านยาเสพติด ปีที่ 16 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2543, หน้า 28) แนวทางการแก้ปัญหาสารเสพติดในสถานศึกษา ตามนโยบายที่ประชุมคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดและคณะอนุกรรมการ ดังนี้

1. ให้จำแนกกลุ่มเป้าหมาย โดยแบ่งนักเรียนเป็น 4 กลุ่มหลัก คือ
 - 1.1 กลุ่มนักเรียนที่ไม่เคยใช้ยา
 - 1.2 กลุ่มนักเรียนที่มีประสบการณ์หรือมีพฤติกรรมเบี่ยงเบน
 - 1.3 กลุ่มนักเรียนที่ติดยา
 - 1.4 กลุ่มนักเรียนที่ค้ายา
2. ให้ใช้มาตรการผสมผสานครบวงจรที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย
3. ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานแก้ไขปัญหายาในโรงเรียน
4. ในการตรวจสอบปัสสาวะให้ดำเนินการเฉพาะกลุ่มเสี่ยง

การกำหนดวิธีการในการเผยแพร่ความรู้

ปัจจุบันปัญหาสารเสพติดในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เป็นปัญหาที่ทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ นับเป็นภาระหน้าที่อันสำคัญอีกอย่างหนึ่งซึ่งผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษาจะต้องมีการกำหนดวิธีการที่จะป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาสารเสพติด หรือป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาสารเสพติดในโรงเรียนทวีความรุนแรงมากขึ้น การเผยแพร่ความรู้เป็นวิธีหนึ่ง ซึ่งโรงเรียนสามารถดำเนินการได้ ในปัจจุบันดำเนินการอยู่หลายวิธีด้วยกัน เช่น

1. การฝึกอบรม โดยการกำหนดกลุ่มเป้าหมายและลักษณะความรู้ที่จะให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้นำความรู้ไปเผยแพร่อีกต่อหนึ่ง อันจะเป็นการประหยัดกำลังบุคลากรและงบประมาณในทางอ้อม
2. การจัดตั้งกลุ่มหรือชมรม โดยส่งเสริมให้เกิดพลังความคิดสร้างสรรค์ และใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เพื่อป้องกันปัญหาสารเสพติด
3. การส่งเสริมสุขภาพจิตและสุขภาพ เพื่อช่วยให้มีสุขภาพจิตดี แข็งแรง สามารถแก้ไขปัญหาวิตได้ถูกต้อง ไม่หันไปพึ่งสารเสพติด
4. การส่งเสริมงานสันทนาการ เช่น กีฬา การบันเทิง เป็นต้น เพื่อช่วยผ่อนคลายความตึงเครียดของจิตใจ
5. การบรรยายและการจัดนิทรรศการ เพื่อโน้มน้าวจิตใจและกระตุ้นให้ผู้เข้ารับข่าวสารเห็นความสำคัญของปัญหาสารเสพติด ตลอดจนมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหานี้ ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น
6. การเผยแพร่โดยผ่านสื่อมวลชน อาทิ สิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติในทางที่ถูกต้องเกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติดแก่ประชาชน สื่อมวลชนต่าง ๆ นับว่ามีอิทธิพลต่อชีวิตประจำวันของคนเราเป็นอย่างมาก

หน่วยงานที่ปฏิบัติงานด้านป้องกันสารเสพติด

ปัญหาสารเสพติดให้โทษที่เกิดขึ้นในปัจจุบันเป็นปัญหาที่มีความรุนแรง ส่งผลกระทบไปสู่ปัญหาด้านอื่น ๆ อีกมากมาย อีกทั้งการนำสิ่งเสพติดเข้ามา หรือแม้กระทั่งวิธีการเสพนั้นมีความสลับซับซ้อนมากขึ้น ฉะนั้นวิธีที่ดีอีกวิธีหนึ่งที่จะลดปัญหาสารเสพติดได้คือ การป้องกันเพื่อไม่ให้เกิดปัญหา หรือจัดให้เบาบางลง การป้องกันปัญหาสารเสพติดนั้น จะต้องอาศัยหลายหน่วยงานร่วมมือกัน ปัจจุบันมีหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการป้องกันปัญหาสารเสพติด ดังเช่น

1. สำนักงานรัฐมนตรี
 - 1.1 สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามสารเสพติด
 - 1.2 สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ

- 1.3 กรมประชาสัมพันธ์
2. กระทรวงศึกษาธิการ
 - 2.1 สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
 - 2.2 กรมการฝึกหัดครู
 - 2.3 กรมการศาสนา
 - 2.4 กรมพลศึกษา
 - 2.5 กรมวิชาการ
 - 2.6 กรมสามัญศึกษา

ปัจจุบันปัญหาสารเสพติดได้แพร่ระบาดเข้าไปในสถานศึกษาอย่างรุนแรง สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ รับผิดชอบการจัดการศึกษาระดับอนุบาลศึกษา ระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งมีนักเรียนบางกลุ่มอยู่ในช่วงวัยรุ่น เป็นวัยที่พัฒนาการอย่างต่อเนื่อง ในระหว่างความเป็นเด็กกับผู้ใหญ่ เป็นวัยที่น่าตื่นเต้น มีพลังสูง เป็นวัยที่มีปัญหามาก เป็นวัยแห่งการเปลี่ยนแปลง มีความคิดอย่างเป็นอิสระ เริ่มคิดพึ่งพาตนเอง ช่วยเหลือตนเอง ต่อต้านผู้ใหญ่ อยากทดลอง ได้เถียง ก้าวร้าว เป็นวัยที่ต้องเผชิญปัญหา หรือที่เรียกว่าเป็นวัย “วิกฤต” (ประยูรศรี มณีสร, 2532, หน้า 6-8) เด็กวัยรุ่นมักจะทำอะไรล้อตามกลุ่มเพื่อนเสมอ ๆ สำหรับวัยรุ่นที่มีพฤติกรรมเสี่ยงในเรื่องของสารเสพติด สาเหตุสำคัญคือ อยากทดลอง เพื่อความสนุกสนาน เพื่อความโก้หรูและเพื่อนชวน (กรมพลศึกษา, 2539, หน้า 2) สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540) ได้ตระหนักถึงปัญหาสารเสพติดที่แพร่ระบาดอยู่ในขณะนี้ ได้มีนโยบายที่จะดำเนินการป้องกันปัญหาสารเสพติดภายในสถานศึกษาอย่างจริงจังและให้ได้ผลดีในที่สุด

การป้องกันการใช้สารเสพติดนั้น ควรเริ่มต้นจากวัยเด็ก ทั้งนี้เพราะเด็กมีความสำคัญต่อประเทศชาติ หากปล่อยให้เด็กติดสารเสพติด ประเทศชาติจะต้องสูญเสียทั้งกำลังสำคัญของชาติ และเงินที่ต้องใช้ไปกับการบำบัดรักษา

การจัดการเรียนการสอน การป้องกันสารเสพติดให้แก่นักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา เป็นการสร้างแนวปฏิบัติจนเกิดเป็นนิสัยให้กับนักเรียน ในการแสวงหาเทคนิคเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันมิให้นักเรียนหลงใช้สารเสพติด ไม่ว่าจะเกิดจากรอยาทดลอง การชักชวนของผู้อื่น หรือจะเป็นการใช้เพื่อแก้ปัญหาใด ๆ ทั้งสิ้น มีแนวคิดหลัก 3 ประการ (กรมวิชาการ, 2538, หน้า 3) ดังนี้

1. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนการป้องกันสารเสพติด เป็นการสร้างแนวปฏิบัติจนเป็นนิสัยให้กับผู้เรียนที่ทำให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมการเรียนรู้ที่มีความหมาย
2. บรรยายภาสการเรียนรู้ที่มีความหมาย เป็นกระบวนการเรียนที่ทำให้ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเอง โดยการลงมือปฏิบัติกิจกรรมสำคัญ ๆ แล้วหาข้อสรุปหรือหาคำตอบได้ด้วยตนเอง

3. เป้าหมายสำคัญในการจัดการเรียนการสอน มุ่งให้เกิดความตระหนักถึงโทษภัยของสารเสพติด ตลอดจนเลือกปฏิบัติแนวทางการดำรงชีวิตอย่างเหมาะสม ไม่เกี่ยวข้องกับสารเสพติด จนเป็นนิสัย อย่างมั่นใจ และชื่นชมในการปฏิบัติตนเอง

มาตรการปราบปรามสารเสพติด

การปราบปรามและทำลายสารเสพติดให้หมดสิ้นไปโดยเร็ว หรือลดน้อยลงให้มากที่สุด เป็นมาตรการที่สำคัญในการแก้ปัญหาสารเสพติด อันเป็นการลดอุปทานของสารเสพติดในท้องตลาด แม้สารเสพติดจะไม่หมดไปในทันที แต่การปราบปรามอันรุนแรงจะส่งผลให้การซื้อขายกระทำได้ยากขึ้น รัฐบาลจึงได้พยายามทุกวิถีทางในการหยุดยั้งการแพร่ระบาดของสารเสพติดภายในประเทศ โดยการกวาดล้างจับกุมผู้เสพและผู้ค้าทุกระดับ ตัดต้นตอของสารเสพติด โดยการสกัดกั้นมิให้สารเสพติดเข้ามาในราชอาณาจักร และดำเนินการอย่างเด็ดขาดและต่อเนื่องกับกลุ่มผู้ผลิตสารเสพติดบริเวณชายแดนภาคเหนือ สกัดกั้นมิให้สารเสพติดแพร่ระบาดไปสู่ประเทศอื่น ๆ โดยการตรวจตราชายแดน และด่านศุลกากร การกวาดล้างและร่วมมือกับนานาชาติในการปราบปรามอย่างใกล้ชิด นอกจากนี้เพื่อให้ผู้กระทำผิดได้รับโทษตามกฎหมาย ได้มีการติดตามดูแลการดำเนินคดีผู้กระทำผิดกฎหมายเกี่ยวกับสารเสพติดให้เป็นไปอย่างรัดกุม ในขณะเดียวกันก็มีการปรับปรุงแก้ไขช่องโหว่ของกฎหมายและระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ เกี่ยวกับสารเสพติดด้วย

เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และเป็นไปตามนโยบายปราบปรามสารเสพติดที่ได้กล่าวมาแล้ว จึงได้กำหนดมาตรการที่ใช้ในการดำเนินงานด้านการปราบปรามสารเสพติดไว้ ดังนี้

1. การพัฒนาศูนย์การข่าวสารเสพติดของประเทศ โดยดำเนินการพัฒนาศูนย์การข่าวสารเสพติดของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามสารเสพติด ให้สามารถให้บริการด้านข่าวแก่หน่วยปราบปรามสารเสพติดอื่น ๆ และมีการนำเครื่องคอมพิวเตอร์มาใช้เพื่อเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติต่าง ๆ ด้วย

2. การพัฒนาบุคลากรในด้านการปราบปรามสารเสพติด โดยดำเนินการจัดฝึกอบรมและสัมมนาเจ้าหน้าที่ปราบปรามสารเสพติดในระดับบริหาร และระดับปฏิบัติอย่างต่อเนื่องทั้งในประเทศและต่างประเทศ

3. การเร่งรัดพัฒนาการปราบปรามการแพร่ระบาดของสารเสพติดภายในประเทศ

3.1 กำหนดพื้นที่เป้าหมายที่มีการแพร่ระบาดของสารเสพติดรุนแรงทั้งในเขตกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด

3.2 ให้ความสนับสนุนในด้านงบประมาณ และเทคนิควิทยาการแก่หน่วยปราบปรามสารเสพติดระดับท้องถิ่น

3.3 ส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในการปราบปรามระหว่างหน่วยปราบปรามสารเสพติดระดับท้องถิ่นให้เข้าใจแนวทางและวิธีการปราบปรามสารเสพติดอย่างถูกต้อง

3.4 ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีทัศนคติที่ดีที่จะให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ในการปราบปรามการแพร่ระบาดของสารเสพติดในชุมชน

3.5 ส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่ปราบปรามสารเสพติดตระหนักถึงภาระหน้าที่และมีทัศนคติที่ดีในอันที่จะแก้ปัญหาการแพร่ระบาดในระดับท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ปัญหา สารเสพติดในชุมชนลดน้อยลง

หน่วยงานที่รับผิดชอบในการปราบปรามสารเสพติด

ปัจจุบันมี 5 หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการปราบปรามสารเสพติด ครอบคลุมทั่วประเทศ คือ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามสารเสพติดในความรับผิดชอบของ กรมตำรวจ กรมศุลกากร กรมสรรพสามิต และสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา คือ

1. สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามสารเสพติด มีหน่วยงานรับผิดชอบในการปราบปรามคือ กองปราบปรามสารเสพติด ทำหน้าที่เป็นศูนย์ประสานงานการข่าวของหน่วยปราบปรามสารเสพติดทั่วประเทศเพื่อให้การปราบปรามเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งทำการสืบสวนและปราบปรามการลักลอบค้าสารเสพติดทั่วประเทศโดยแบ่งพื้นที่ปฏิบัติการเป็นเขต คือ กรุงเทพมหานคร ภาคกลาง ภาคตะวันออก ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้

2. กรมตำรวจ มีหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับสารเสพติดโดยตรง ดังนี้

2.1 กองกำกับการ 7 กองบังคับการปราบปราม กองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง หน่วยปราบปรามสารเสพติดทุกระดับทั่วราชอาณาจักร

2.2 หน่วยปราบปรามสารเสพติด กองบัญชาการตำรวจนครบาล จัดตั้งโดยคำสั่งของกองบัญชาการตำรวจนครบาล ทำหน้าที่สืบสวนและปราบปรามสารเสพติดทุกระดับในเขตกรุงเทพมหานคร

2.3 ศูนย์ปราบปรามสารเสพติดให้โทษ กรมตำรวจ จัดตั้งโดยคำสั่งกรมตำรวจให้ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในอำนวยการปราบปรามสารเสพติดของหน่วยปฏิบัติต่าง ๆ ภายในกรมตำรวจ แต่ปัจจุบันทำหน้าที่สืบสวนและจับกุมผู้ค้าสารเสพติดรายสำคัญด้วย

2.4 ศูนย์ปราบปรามสารเสพติดให้โทษ กองบัญชาการตำรวจภูธร 1-4 เป็นศูนย์อำนวยการด้านปราบปรามสารเสพติด ทำหน้าที่ประสานงานด้านการข่าว และรวบรวมข้อมูลการปราบปรามสารเสพติดในแต่ละพื้นที่โดยรับผิดชอบพื้นที่ภาคกลาง ภาคตะวันออก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รับผิดชอบพื้นที่ภาคใต้

2.5 ศูนย์ปราบปรามสารเสพติดให้โทษ กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน เป็นศูนย์อำนวยการด้านปราบปรามสารเสพติด โดยทำหน้าที่ประสานงานด้านการข่าว และรวบรวม ข้อมูลการปราบปรามสารเสพติดเพื่อสกัดกั้นเส้นทางลำเลียงสารเสพติดบริเวณพรมแดนของประเทศ

นอกจากนี้ สถานีตำรวจนครบาลในสังกัด สถานีตำรวจภูธรอำเภอและกองกำกับการ ตำรวจภูธรในสังกัด ทุกแห่งก็มีหน้าที่ในการดำเนินการปราบปรามสารเสพติดนอกเหนือจากการ ปราบปรามอาชญากรรมทั่วไปด้วย

3. กรมศุลกากร มีหน่วยงานที่รับผิดชอบงานสารเสพติดโดยตรงคือ งานสารเสพติด ฝ่ายสืบสวน กองป้องกันและปราบปรามสารเสพติด มีหน้าที่สืบสวนสอบสวนและปราบปรามการ ลักลอบนำสารเสพติดเข้าในราชอาณาจักร รวมทั้งสกัดกั้นการลำเลียงสารเสพติดภายในประเทศ มีพื้นที่ปฏิบัติการในเขตศุลกากรทั่วประเทศ

4. กรมสรรพสามิต มีหน่วยงานที่รับผิดชอบงานสารเสพติดโดยตรง คือ กองตรวจซึ่งเป็นหน่วยงานที่รักษาการตามพระราชบัญญัติปีน พ.ศ. 2472 แม้ว่าเจ้าหน้าที่กองตรวจจะมีอำนาจ หน้าที่ปราบปรามการกระทำผิดตามพระราชบัญญัติปีนก็ตามแต่ในทางปฏิบัติ กองตรวจนี้จะทำ เพียงรับพื้นที่หน่วยงานอื่นยึดได้ มาเก็บแล้วจำหน่ายหรือทำลายไป

5. สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา มีหน่วยงานรับผิดชอบด้านปราบปราม สารเสพติด 2 หน่วยงานคือ กองควบคุมวัตถุเสพติด และกองยาวัตถุอาหารและยา ซึ่งทั้ง 2 หน่วยงาน ร่วมกันในการควบคุมการผลิต การนำเข้าหรือส่งเข้ามาในราชอาณาจักร การจำหน่ายและการใช้ สารเสพติดและวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาทให้อยู่ในขอบเขต โดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติ สารเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 และพระราชบัญญัติวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. 2518 แม้ว่า หน่วยงานนี้จะมีหน้าที่ปราบปรามสารเสพติดด้วย แต่ในทางปฏิบัติหน่วยงานดังกล่าวมีหน้าที่หลักใน การตรวจสอบคุณภาพของอาหารและยาตามท้องตลาดทั่วประเทศ

นอกจากหน่วยงานทั้ง 5 หน่วยงานดังกล่าวแล้ว ยังมีหน่วยงานอื่น ๆ ที่สนับสนุนงาน ด้านปราบปรามสารเสพติด ได้แก่

1. หน่วยงานของกระทรวงกลาโหม คือ ศูนย์ประสานงานป้องกันและปราบปรามสารเสพติดให้โทษของกองทัพบก และศูนย์ประสานงานป้องกันและปราบปรามสารเสพติดให้โทษกองทัพเรือ

2. กระทรวงมหาดไทย ได้มีคำสั่งให้ทุกจังหวัดแต่งตั้งคณะกรรมการป้องกันและ ปราบปรามสารเสพติดระดับจังหวัดขึ้นทุกจังหวัด โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน

การปราบปรามสารเสพติดในระดับสถานศึกษา ได้ดำเนินการในด้านความร่วมมือของ บุคลากร ความร่วมมือจากหน่วยงานอื่น ๆ มีการค้นหานักเรียนที่ติดสารและใช้สารเสพติดอย่าง ต่อเนื่อง ลงโทษนักเรียนที่นำสารเสพติดเข้ามาในบริเวณโรงเรียนอย่างจริงจัง มีการจัดตั้งสารวัตร

นักเรียนเพื่อสืบค้น ขอความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ตำรวจในการตรวจจับ ตลอดจนขอความร่วมมือชุมชนรณรงค์ปราบปราม

มาตรการแก้ไขและการบำบัดรักษาผู้ติดสารเสพติด

สำนักงานกิจการพิเศษ สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงศึกษาธิการ (2534, หน้า 77-78) กล่าวว่า ปัญหาสารเสพติดเกิดขึ้นได้เพราะมีสถานการณ์สองอย่างประกอบกัน คือ มีผู้ต้องการใช้สารเสพติด กับมีสารเสพติดเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ ซึ่งองค์ประกอบทั้งสองส่วนนี้ ต่างฝ่ายต่างส่งเสริมสนับสนุนซึ่งกันและกันแบบลูกโซ่ ความต้องการสารเสพติดในสังคมเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เนื่องจากผู้ใช้สารเสพติดและผู้ติดสารเสพติดต้องการใช้เพิ่มขึ้นเพราะร่างกายมีอาการด้านยา ต้องเพิ่มขนาดของยามากขึ้น จึงจะทำให้ยาออกฤทธิ์อย่างเดิมต่อร่างกาย อีกประการหนึ่งคือ จำนวนผู้ใช้สารเสพติดรายใหม่จะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เนื่องจากมีการเอาอย่าง หรือมีการชักชวน หรือเกิดความหลงผิด

ดังนั้นการแก้ไขปัญหายาเสพติด จึงต้องดำเนินการกับองค์ประกอบทั้งสองอย่างไปพร้อม ๆ กัน คือ จะต้องลดปริมาณความต้องการสารเสพติดลง ในขณะเดียวกัน ต้องลดปริมาณของสารเสพติดในตลาดด้วย

การบำบัดรักษาผู้ติดสารเสพติด เป็นมาตรการหลักมาตรการหนึ่งที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามสารเสพติดกำหนดเป็นนโยบายในการแก้ไขปัญหายาเสพติดของประเทศ โดยมีสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามสารเสพติด เป็นหน่วยงานกลางในการประสานงานกับหน่วยงานหลักที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง รวมทั้งหน่วยปฏิบัติและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสนับสนุนการดำเนินงานบำบัดรักษา โดยมีจุดมุ่งหมายในการบำบัดรักษาเพื่อลดจำนวนผู้ติดสารเสพติดให้น้อยลงและหมดไปในที่สุด รวมทั้งเพื่อขจัดความสูญเสียอันเกิดจากพฤติกรรมของผู้ติดสารเสพติด ซึ่งมีผลกระทบเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและความมั่นคงของประเทศ ให้สามารถกลับคืนสู่สภาพปกติ และประกอบอาชีพ ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณค่าต่อไป เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุตามจุดมุ่งหมายดังกล่าว จึงได้กำหนดนโยบายและมาตรการในการดำเนินงานไว้ดังนี้

1. ปรับปรุงบริการด้านบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ โดยใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อให้การบำบัดรักษาให้บรรลุผลมากขึ้น โดยมีหน่วยงานต่าง ๆ ร่วมดำเนินการ ได้แก่ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงมหาดไทย กระทรวงกลาโหม ทบวงมหาวิทยาลัย และสถานพยาบาลเอกชน เป็นต้น

2. ส่งเสริมและสนับสนุนการให้บริการด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ ทั้งโดยวิธีแผนโบราณและแผนปัจจุบัน ทั้งในสถานพยาบาลของรัฐบาลและเอกชน ให้เป็นไป

ตามระเบียบของทางราชการ โดยมีหน่วยงานต่าง ๆ เช่น กระทรวงสาธารณสุข และสำนักงานคณะกรรมการป้องกันปราบปรามสารเสพติดดำเนินงาน

หลักการบริหารผู้ติดสารเสพติดโดยทั่วไป (รัตนา บรรณาธรรม, วารสารต่อต้านปีที่ 14 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2541, หน้า 60-64) ดังนี้

การติดสารเสพติดถือเป็นโรคเรื้อรัง ผู้บำบัดรักษาพยายามให้การบำบัดรักษามีประสิทธิผลมากขึ้น ในการบำบัดรักษาผู้ติดสารเสพติดให้โทษ มีหลักทั่ว ๆ ไปที่ใช้ทั้งด้านการแพทย์แผนปัจจุบันและแผนโบราณในประเทศต่าง ๆ มีการประยุกต์ใช้ทั้ง 2 แบบ โดยจุดมุ่งหมายเดียวกัน คือ ทำลายพิษยาออกจากร่างกายและฟื้นฟูสภาพกายและใจ โดยมีหลัก คือ

1. การเตรียมการให้ผู้เข้ารับการบำบัด ตั้งใจที่จะรับการรักษาคบทุกขั้นตอน
2. การหยุดยาเสพติดโดยเด็ดขาด
3. การบำบัดรักษาอาการหรือพิษที่จะเกิดขึ้นเมื่อหยุดยา
4. การบำบัดรักษาโรคแทรกซ้อนที่มีอยู่
5. การบำบัดรักษาในด้านการปรับสภาพฟื้นฟูจิตใจ
6. การสร้างเสริมกำลังใจและการบำรุงร่างกาย
7. การวางแผนทางให้กลับสู่สังคม ชุมชน
8. การติดตามผล ดูแลหลังการบำบัดรักษาแล้ว

หน่วยงานที่ร่วมดำเนินการด้านบำบัดรักษา

ปัญหาสารเสพติดให้โทษเป็นปัญหาที่ทุกฝ่ายจะต้องช่วยกันแก้ไข ฉะนั้นหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนหลายหน่วยงานได้ร่วมมือกันทำหน้าที่ในการแก้ไข อีกทั้งให้การบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพของผู้ติดสารเสพติดให้โทษ ดังเช่น

1. หน่วยงานหลักที่ดำเนินงานด้านบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ
 - 1.1 กระทรวงสาธารณสุข
 - 1.1.1 กรมการแพทย์
 - 1.1.2 สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข
 - 1.2 กระทรวงมหาดไทย
 - 1.2.1 สำนักงานอนามัย และสำนักงานการแพทย์ กรุงเทพมหานคร
 - 1.2.2 สำนักงานแพทย์ใหญ่ กรมตำรวจ
 - 1.3 กระทรวงกลาโหม
 - 1.3.1 กรมแพทย์ทหารบก
 - 1.3.2 กรมแพทย์ทหารเรือ

- 1.3.3 กรมแพทยทหารอากาศ
 - 1.4 กระทรวงยุติธรรม
 - 1.4.1 สำนักงานคุมประพฤติกลาง สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ
 - 1.4.2 สถานพินิจและคุ้มครองเด็ก ศาลคดีเด็กเยาวชนกลาง
 - 1.5 ทบวงมหาวิทยาลัย
 - 1.5.1 มหาวิทยาลัยมหิดล
 - 1.5.2 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 - 1.5.3 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 - 1.6 สถานพยาบาลเอกชน
 - 2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสนับสนุนการดำเนินงานด้านบำบัดรักษาฟื้นฟูสมรรถภาพ
 - 2.1 สำนักงานกฤษฎามนตรี
 - 2.1.1 สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามสารเสพติด
 - 2.1.2 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
 - 2.2 กระทรวงสาธารณสุข สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา
 - 2.3 กระทรวงมหาดไทย
 - 2.3.1 กรมประชาสงเคราะห์
 - 2.3.2 กรมแรงงาน
 - 2.4 กระทรวงศึกษาธิการ
 - 2.5 กรมการศาสนา
 - 2.6 กระทรวงกลาโหม สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์การแพทย์ทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด
 - 2.7 ทบวงมหาวิทยาลัย ศูนย์วิจัยสารเสพติด สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์การแพทย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 - 2.8 ศูนย์ประสานงานกลางองค์การภาคเอกชนต่อต้านสารเสพติด สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย
- ขั้นตอนในการบำบัดรักษาผู้ติดสารเสพติด**
- การบำบัดรักษาผู้ติดสารเสพติด โดยหลักสากลทั่ว ๆ ไป จะมีหลักการหรือวิธีการบำบัดรักษาผู้ติดสารเสพติดที่คล้ายคลึงกัน จะแตกต่างกันบ้างก็เพราะในข้อปลีกย่อยในการปฏิบัติงานของสถานพยาบาลต่าง ๆ

สำหรับประเทศไทย ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2523) เรื่อง ระเบียบข้อบังคับเพื่อควบคุมการบำบัดรักษาและระเบียบวินัยสำหรับสถานพยาบาล กำหนดให้การบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด แบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอนคือ

1. ขั้นเตรียมการ (Pre-Admission) ขั้นนี้เป็นการเตรียมตัวผู้ที่ติดยาเสพติดให้พร้อมที่จะเข้ารับการรักษา รวมทั้งให้ญาติ ครอบครัว และผู้ที่ใกล้ชิดได้ทราบและเข้าใจวิธีการรักษา ข้อสำคัญทั้งผู้ติดยาเสพติดและญาติจะต้องให้ความร่วมมือในการรักษาเป็นอย่างดี ไม่ควรปล่อยให้เป็นหน้าที่ของสถานพยาบาลคอยดูแลผู้ติดยาเสพติดอย่างเดียว ความเข้าใจในเรื่องการรักษาและความตั้งใจในเบื้องต้นนี้จะช่วยการรักษาขั้นต่อไปประสบความสำเร็จได้อย่างมาก การดำเนินงานในขั้นนี้จะต้องกระทำให้แล้วเสร็จภายใน 7 วัน

สำหรับวิธีการดำเนินงาน ผู้ติดยาเสพติดจะต้องมาลงทะเบียนขอเข้ารับการรักษา บำบัดรักษา ส่งเอกสารเรขียอด ตรวจสอบประวัติ ตรวจปัสสาวะ ถ่ายรูป สัมภาษณ์ประวัติเพื่อวินิจฉัยทุกด้าน วางแผนการรักษา ประเมินเหตุวิธีการและขั้นตอนการรักษา ชักงูและแนะนำปัญหาครอบครัว สุขภาพจิต รับเข้ารักษาและนัดกำหนดวันเริ่มรักษา แนะนำให้คัดสารเสพติดชั่วคราวก่อนเข้ารับการรักษาและตรวจค้นผู้ป่วยเมื่อรับเข้ารักษาเรียบร้อยแล้ว

2. ขั้นถอนยา (Detoxification) การรักษาขั้นถอนพิษยาพิษนี้ ปัจจุบันทำการรักษากันอยู่ 2 แบบคือ การรักษาแบบผู้ป่วยนอก และการรักษาแบบผู้ป่วยในการดำเนินงานในขั้นนี้ใช้เวลาไม่เกิน 45 วัน

การถอนพิษยาแบบผู้ป่วยนอก ผู้เข้ารับการรักษาไม่ต้องค้างคืนในสถานพยาบาล คนไข้มารับประทานยาในสถานพยาบาลตามระยะเวลาและขนาดที่สถานพยาบาลกำหนด การรักษาแบบนี้ อาจจะต้องทำการรักษาโรคแทรกซ้อน และนิยมทำกิจกรรมกลุ่มไปพร้อม ๆ กันด้วย

การถอนพิษยาแบบผู้ป่วยใน ผู้เข้ารับการรักษาจะต้องค้างคืนในสถานพยาบาล ในทางปฏิบัติทั่วไปอาจจำเป็นต้องรักษาโรคแทรกซ้อน และให้การปฐมพยาบาลทุก ๆ บริการที่ให้ชักงู แนะนำให้ตั้งใจรักษา ปรับสภาพจิต ทำจิตบำบัดเป็นกลุ่มและรายบุคคล จัดสวัสดิการและนันทนาการ วิเคราะห์สภาพจิตหลังถอนพิษยา แนะนำให้ญาติให้ความร่วมมือและสนับสนุนการรักษาและประเมินผลการรักษาในขั้นถอนพิษยา

3. ขั้นฟื้นฟูสมรรถภาพ (Rehabilitation) การรักษาขั้นนี้เป็นกระบวนการต่อเนื่องหรือคาบเกี่ยวกับการรักษาขั้นการถอนพิษยา เพื่อให้ผู้ติดยาเสพติดฟื้นฟูสภาพจากอาการป่วยทั้งร่างกายและจิตใจ และสามารถเข้าสู่สังคมได้อย่างปกติ ในขั้นนี้ใช้เวลาไม่เกิน 180 วัน ซึ่งวิธีการจะต้องเริ่มตั้งแต่ปฐมพยาบาลขั้นตอนการดำเนินงานชักงู แนะนำให้ตั้งใจรักษา ปรับสภาพจิตทำจิตบำบัดเป็น

กลุ่มและรายบุคคล ฝึกอบรมกายบำบัด แนะนำญาติ ให้ความร่วมมือสนับสนุนการรักษาและ ประเมินผลการรักษาในขั้นฟื้นฟูสมรรถภาพ

4. **ขั้นตอนติดตาม (After-Care)** เป็นการติดตามและช่วยเหลือผู้ป่วยหลังจากผ่านการรักษา 3 ขั้นตอนดังกล่าวแล้ว เพื่อให้ผู้เลิกสารเสพติดกลับไปเสพซ้ำอีก การดำเนินงานขั้นนี้ ใช้เวลา 1 ปี สำหรับวิธีการนั้น จะต้องแนะนำญาติให้เตรียมตัวพร้อมที่จะต้องรับผู้ป่วยกลับบ้าน กำหนดระยะเวลาที่จะพบกันระหว่างผู้เลิกสารเสพติดกับเจ้าหน้าที่ผู้ติดตามอย่างสม่ำเสมอ หากพบปัญหา ก็จะ แนะนำและช่วยแก้ไขปัญหาดังกล่าว ในแต่ละรายรวมทั้งสร้างเสริมกำลังใจและสุขภาพจิตให้เข้มแข็ง ตลอดจนทำการตรวจปัสสาวะเพื่อประกอบการประเมินผลการบำบัดรักษา

นโยบายของรัฐบาล

รัฐบาลได้กำหนดนโยบายในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ซึ่งเป็นปัญหา เร่งด่วนที่จะต้องมีการแก้ไขอย่างจริงจังในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ได้กำหนดมาตรการพัฒนาความมั่นคงทางสังคม ในเรื่องการป้องกันสารเสพติด ในข้อ 2 และข้อ 4 หน่วยงานพิเศษ สำนักพิเศษและพัฒนามาตรฐานการศึกษา สำนักงาน คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540, หน้า 3) ดังนี้

ข้อ 2 ส่งเสริมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ โดยเน้น การมีส่วนร่วมของกลุ่มเป้าหมายและให้ความสำคัญเป็นพิเศษกับกลุ่มเด็กและเยาวชนทั้งในและ นอกโรงเรียน

ข้อ 4 ใช้สื่อสาธารณะทุกรูปแบบในการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจกับประชาชนใน การร่วมป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด อุบัติภัย การทารุณกรรมเด็กและสตรี และปัญหาสังคมอื่น ๆ

การบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดในสถานศึกษานั้น โรงเรียนมีการประชุมผู้ปกครอง นักเรียนที่ใช้สารเสพติดเพื่อปรึกษาหาสาเหตุของการใช้สารเสพติด จัดกิจกรรมตามที่นักเรียนสนใจ สอดแทรกกิจกรรมที่เป็นการฟื้นฟูจิตใจของนักเรียน ควบคุมพฤติกรรมเพื่อป้องกันการกลับไปใช้ สารเสพติด

ปัญหาด้านสารเสพติด ในโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก

ปัจจุบันปัญหาการติดยาเสพติดในโรงเรียนทวีความรุนแรงมากขึ้น กระทรวงศึกษาธิการ ประมาณว่าในปี 2540 อาจมีเยาวชนในสถานศึกษาที่ติดยาเสพติดเพิ่มขึ้นถึงประมาณกว่า 300,000 คน และจะมีสถิติเพิ่มขึ้นทุกปี สถิติที่เพิ่มขึ้นอย่างมากของผู้ติดยาเสพติดในสถานศึกษานี้มีผลสำคัญ เนื่องมาจากความอ่อนแอของสถาบันครอบครัว ชุมชน และความเปลี่ยนแปลงทางสังคม

สภาวะการณ์ในปัจจุบัน การแพร่ระบาดของสารเสพติด ตลอดจนอบายมุขต่าง ๆ นับเป็นปัญหาที่สำคัญและได้ทวีความรุนแรงอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด อีกทั้งปัญหาดังกล่าวยังได้ขยายการแพร่ระบาดไปยังกลุ่มเยาวชน ซึ่งอยู่ในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา นับเป็นการบั่นทอนกำลังสำคัญของชาติอย่างใหญ่หลวง

การดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในโรงเรียน นอกจากจะเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของโรงเรียนแล้ว สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (2538, หน้า 39-46) ยังทำหน้าที่ป้องกันและปราบปรามสารเสพติด ดังนี้

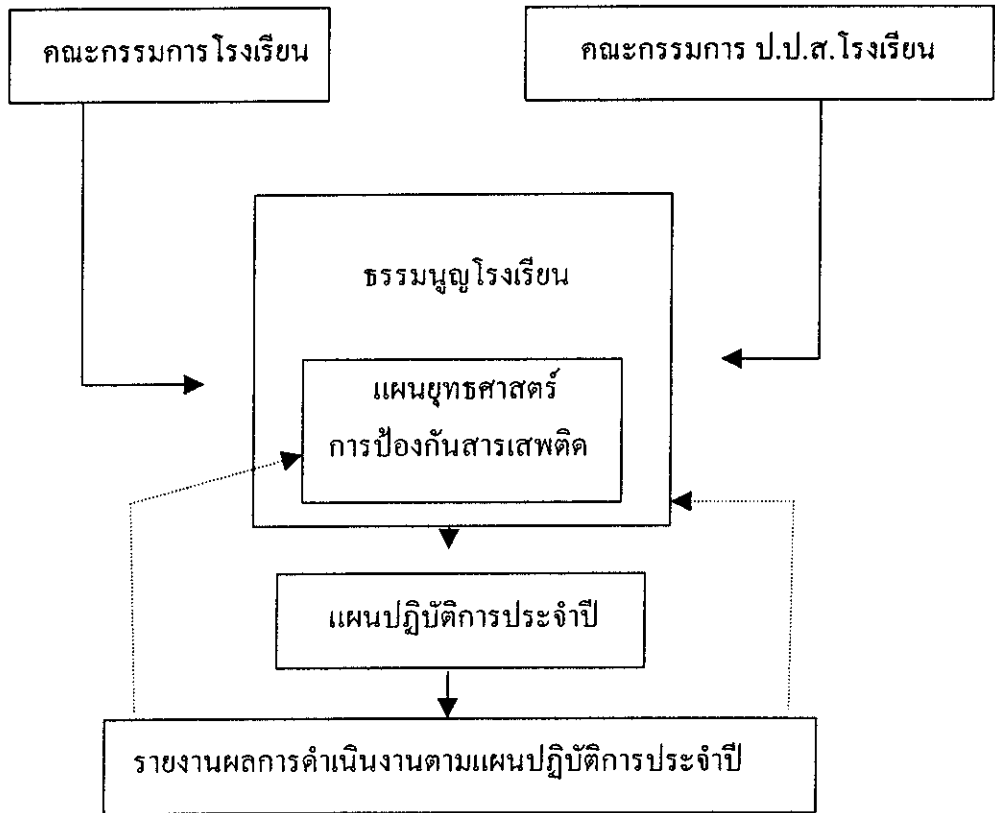
1. มีการจัดทำระบบข้อมูลเกี่ยวข้องกับการป้องกันปราบปรามและแก้ไขปัญหายาเสพติด
2. มีการดำเนินการจัดทำแผน/โครงการป้องกันและแก้ไขสารเสพติดในโรงเรียน
3. มีการดำเนินงานตามแผนงาน/โครงการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในโรงเรียนร่วมกับบุคลากรของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
4. มีการร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และชุมชนในการดำเนินงาน
5. มีการดำเนินงานติดตามประเมินผลการดำเนินงาน

แนวทางการดำเนินงานเพื่อป้องกันสารเสพติดในสถานศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540, หน้า 30-36) กล่าวถึง การดำเนินการป้องกันสารเสพติดในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาตินั้น มุ่งสร้างภูมิคุ้มกันสารเสพติดให้กับนักเรียน มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับผิดชอบดำเนินงานในระดับต่าง ๆ ทั้งระดับจังหวัด ระดับอำเภอ และระดับโรงเรียน ได้แก่ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ และ โรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดทุกแห่ง โดยทำหน้าที่พิจารณาดำเนินงาน ดังนี้

1. ศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหา ความพร้อม จุดเด่น จุดด้อย เพื่อการดำเนินงานของจังหวัด/อำเภอ/โรงเรียน
2. วิเคราะห์นโยบาย และแนวทางการดำเนินงานสู่การปฏิบัติจริง ของจังหวัด/อำเภอ/โรงเรียน
3. กำหนดยุทธศาสตร์การสร้างภูมิคุ้มกันสารเสพติดให้แก่ นักเรียน ของจังหวัด/อำเภอ/โรงเรียน
4. กำหนดกิจกรรมตามยุทธศาสตร์วางแผนและกำหนดปฏิทินแผนปฏิบัติการตามยุทธศาสตร์ของจังหวัด/อำเภอ/โรงเรียน
5. รายงานผลการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ของแต่ละระดับ

การบริหารสถานศึกษา เพื่อให้นักเรียนมีภูมิคุ้มกันสารเสพติดดังกล่าวข้างต้น โรงเรียนอาจพิจารณากำหนดรูปแบบขั้นตอนการดำเนินงานในรูปแบบต่าง ๆ กันไปในที่นี้ขอเสนอ รูปแบบการใช้ธรรมนูญโรงเรียนเพื่อการดำเนินงาน ดังนี้

ภาพที่ 2 การใช้ธรรมนูญโรงเรียนเพื่อการดำเนินงาน

ภาพที่ 2 รูปแบบการใช้ธรรมนูญโรงเรียนป้องกันสารเสพติด จะเห็นได้ว่า คณะกรรมการ ป.ป.ส. โรงเรียน จะนำข้อมูลและแนวคิดในการป้องกันสารเสพติด เข้าไว้ในกรอบของการจัดทำธรรมนูญโรงเรียนเมื่อคณะกรรมการ โรงเรียน ให้ความเห็นชอบและลงนามในธรรมนูญโรงเรียนแล้ว โรงเรียนจึงจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี เพื่อนำสู่การปฏิบัติและรายงานผลเป็นรายปี นำผลการดำเนินการปีสุดท้ายของแผนยุทธศาสตร์สิ้นสุดลงพร้อมกับครบวาระการเป็นกรรมการของคณะกรรมการ โรงเรียน จึงทำการสรุปประเมินผลการดำเนินงานว่านักเรียนได้รับการพัฒนาให้มีคุณลักษณะตามที่คาดหวังไว้ในธรรมนูญโรงเรียนมากน้อยเพียงใด

การดำเนินงานป้องกันสารเสพติดในโรงเรียนประถมศึกษา โดยยึดธรรมเนียมโรงเรียน และใช้แผนปฏิบัติการประจำปีเป็นเครื่องมือดำเนินงาน โดยใช้กิจกรรมการบรรยาย การแสดง ละคร การสาธิต เพลง วิดีทัศน์ สไลด์ ตอบปัญหาด้านสารเสพติด เรื่องความ วาจาภาพ จัด นิทรรศการ การได้วาที ฯลฯ

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียน ประกอบด้วยการรวบรวมและการ วิเคราะห์ข้อมูล การนำเสนอ และอภิปรายผลเกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติดในสถานศึกษา ซึ่งครู เป็นส่วนสำคัญที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีพฤติกรรมในการคิด วิเคราะห์ แยกแยะและเรียนรู้ในการ ป้องกันตนเองให้ห่างไกลจากสารเสพติด

การใช้แผนปฏิบัติงานประจำปี เป็นการกำกับการปฏิบัติงานด้านการป้องกันสารเสพติด ของโรงเรียนให้เกิดความชัดเจน มีการปฏิบัติงานอย่างเป็นรูปธรรม โดยยึดวัตถุประสงค์ของ โครงการ เน้นข้อมูลเชิงปริมาณ เน้นพฤติกรรมที่เกิดขึ้น

ในด้านการเรียนการสอน ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในบทเรียน เรียนรู้อย่างมีความสุข ให้ ผู้เรียนคิดเอง ประเมินด้วยตนเอง เพื่อให้ผู้เรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่ดีอย่างถาวร

ผู้บริหารที่มุ่งหวังให้สถานศึกษาเป็นแหล่งปลอดสารเสพติด และนักเรียนมีภูมิคุ้มกัน สารเสพติดได้อย่างถาวรนั้น ควรมีการประเมินผลตนเองเพื่อตรวจสอบการดำเนินงาน ซึ่งมีข้อควร ประเมิน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2541, หน้า 35-36) ดังนี้

1. โรงเรียนจัดทำธรรมเนียมโรงเรียน ตามแนวทางการปฏิรูปแล้วหรือยัง
2. เมื่อมีธรรมเนียมโรงเรียน สาระสำคัญ ครอบคลุมในเรื่องต่อไปนี้หรือไม่ (วิสัยทัศน์ ภาระงาน เป้าหมาย วัตถุประสงค์ แผนยุทธศาสตร์ ข้อตกลงร่วมกัน)
3. ได้มีการสอดแทรกด้านการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดไว้ในธรรมเนียมโรงเรียนหรือไม่
4. ยุทธศาสตร์เกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติด กำหนดไว้อย่างไร
5. มีโครงการ/กิจกรรมด้านการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติด ซึ่งสามารถนำสู่การ ปฏิบัติได้มากน้อยเพียงใด
6. โครงการ/กิจกรรมด้านการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติด บรรจุไว้ในแผนปฏิบัติการประจำปีหรือไม่
7. แต่งตั้งคณะกรรมการ ป.ป.ส.ของโรงเรียน และมอบหมายการดำเนินงานโครงการ ให้แก่ครูในโรงเรียนหรือไม่
8. คณะกรรมการ ป.ป.ส.ของโรงเรียน ได้เรียกประชุมปรึกษาหารือกำหนดกระบวนการ และภารกิจในการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดไว้อย่างไร

9. ได้มีการดำเนินกิจกรรมตามแผนหรือไม่
 10. มีการประเมินและรายงานผลการปฏิบัติต่อคณะกรรมการ โรงเรียนและหน่วยงานอื่นหรือไม่
 11. ผู้บริหารได้จัดให้มีการประชุมครูเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันสารเสพติดหรือไม่ อย่างไร
 12. ครูเลือกใช้กระบวนการเรียนการสอนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันสารเสพติดให้กับนักเรียนหรือไม่ เหมาะสมเพียงใด
 13. ครูมีแผนการสอนเพื่อให้นักเรียนเกิดภูมิคุ้มกันสารเสพติดที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เน้นกระบวนการและ เน้นการปฏิบัติจริง ทุกครั้งที่ทำการสอนหรือไม่
 14. ครูประเมินผลการเรียนด้านความรู้ความเข้าใจถึงโทษภัยของสารเสพติดและวิธีการปฏิบัติตนในการหลีกเลี่ยงการใช้สารเสพติดจนเป็นนิสัย โดยประเมินตามสภาพที่แท้จริงหรือไม่
 15. ครูจัดสิ่งแวดล้อมภายในห้องเรียน ให้สอดคล้องกับการทำชิ้นงานของนักเรียนมากน้อยเพียงใด
 16. โรงเรียนจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนสนองต่อความต้องการในการจัดกิจกรรมต่อต้านสารเสพติดมากน้อยเพียงใด
 17. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน และนักเรียนกับนักเรียนในการเรียนการสอน บ่งบอกถึงมากสุขมากน้อยเพียงใด
 18. ผู้ปกครองให้ความร่วมมือต่อการจัดกิจกรรมของโรงเรียนมากน้อยเพียงใด
 19. ผลงานที่เกิดจากกิจกรรมการป้องกันสารเสพติดที่ทำให้โรงเรียน นักเรียน และผู้ปกครองเกิดความภาคภูมิใจร่วมกัน มีบ้างหรือไม่
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ คาดหวังว่า จะมีผู้บริหารมีอาชีพ จำนวนไม่น้อยที่สามารถตอบคำถาม “มี” ได้ครบทั้ง 19 ข้อ ซึ่งหมายความว่าสถานการณ์ด้านสารเสพติดที่ทวีความรุนแรงในขณะนี้ จะลดความรุนแรง และสลายตัวไปในที่สุด

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่ศึกษา

1. ขนาดของโรงเรียน

การศึกษาครั้งนี้ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่ศึกษา โดยศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับขนาดโรงเรียนและเขตที่ตั้ง ดังนี้

1.1 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับขนาดโรงเรียน จากการศึกษาค้นคว้ารายงานการวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับขนาดของโรงเรียนที่ผ่านมา พอนำเสนอเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษา

ค้นคว้า ดังนี้ วาสนา ทับแก้ว (2539) ได้ทำการศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานป้องกันสารเสพติดในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร เมื่อเปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงานระหว่างโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ พบว่า มีปัญหาการดำเนินงานป้องกันสารเสพติดในโรงเรียนด้านการปฏิบัติงาน และด้านการติดตามและประเมินผลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยโรงเรียนขนาดใหญ่ และขนาดกลาง มีปัญหามากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก

ปิณิมา พิศรสาร (2538) ได้ทำการศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานป้องกันสารเสพติดในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาในภาคใต้ การเปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงานป้องกันสารเสพติดระหว่างโรงเรียนมัธยมศึกษา ขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และขนาดใหญ่พิเศษ พบว่า มีปัญหาการดำเนินงานด้านการปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลาง มีปัญหามากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก ส่วนด้านการวางแผนและการติดตามและประเมินผล มีปัญหาไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

1.2 สถานที่ตั้งของโรงเรียน

สถานที่ตั้งของโรงเรียน เป็นตัวแปรหนึ่งที่มีความสำคัญ เพราะเป็นสิ่งแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ที่มีผลต่อค่านิยม ความเป็นอยู่ ดังนั้นสภาพที่ตั้งต่างกันย่อมส่งผลกระทบต่อความรู้สึกนึกคิดที่แตกต่างกันออกไป สังคมที่เจริญด้วยวัตถุ ค่านิยม เทคโนโลยี ย่อมมีปัญหาด้านมามากมาย โดยเฉพาะปัญหาการแพร่ระบาดของสารเสพติด ซึ่งเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษา หากสถานศึกษาดังอยู่ใกล้สังคมเหล่านี้ ย่อมต้องมีปัญหาด้านมาทั้งทางตรง และทางอ้อม ดังนั้นการดำเนินงานป้องกันและการแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา ย่อมแตกต่างกัน สอดคล้องกับ เสริมศักดิ์ วิชาภรณ์ (2530, หน้า 58-60) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับสถานภาพขององค์การ ได้แก่การมีทรัพยากรที่จำกัด ความคลุมเครือ กฎเกณฑ์ที่เข้มงวด การแข่งขัน การมีข้อยกเว้นที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งภายในบุคคล ซึ่งจะต้องเลือกตัดสินใจอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้บรรลุเป้าหมายแตกต่างกัน และอินชัย ชายศักดิ์ (2533) ได้ศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านความเจริญของชุมชน มีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมต่อปัจจัยคุณภาพการสอนของครู ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นว่า สถานที่ตั้งของโรงเรียน เป็นตัวแปรที่น่าสนใจในการศึกษาครั้งนี้ เพราะอาจทำให้การดำเนินการในการป้องกันและการแก้ปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาไม่ได้ผลเท่าที่ควร

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นการศึกษาปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาการปฏิบัติงานสารเสพติดในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในเขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก ผู้วิจัยได้ทำการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

ปวีณา ศรีบูรณ์ (2538) ได้ทำการศึกษาสภาพปัญหาการดำเนินงานป้องกันสารเสพติดในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ กรุงเทพมหานคร โดยทำการศึกษาจากผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ผลการศึกษาพบว่า สาเหตุของการแพร่ระบาดของสารเสพติดในโรงเรียนคือ นักเรียนนำมาเสพในโรงเรียน สถานที่เสพคือ ในห้องน้ำ ห้องส้วม ส่วนสถานที่มั่วสุมนอกโรงเรียนคือที่บ้าน แหล่งจำหน่ายสารเสพติดชุมชนแออัด และร้านค้าทั่วไปในชุมชน

ผลการศึกษาสภาพการดำเนินการป้องกันสารเสพติดในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ กรุงเทพมหานคร ด้านปฏิบัติ คือมีการนำเรื่องสารเสพติดเข้ามาบรรจุไว้ในแผนปฏิบัติการประจำปี มีการศึกษาข้อมูลเพื่อใช้ในการวางแผนป้องกันสารเสพติดในโรงเรียน มีการดำเนินโครงการป้องกันสารเสพติดในโรงเรียน รองลงมา มีการสำรวจบริเวณโรงเรียน มีการบันทึกการใช้สารเสพติดของนักเรียนในโรงเรียน ถ้าพบนักเรียนใช้สารเสพติดก็จะมีการตักเตือน หรือทำทัณฑ์บน มีมาตรการแจ้งผู้ปกครองทุกครั้งที่พบว่านักเรียนเสพสารเสพติด ด้านการติดตามผล และประเมินผลส่วนใหญ่มีแผนการประเมินผลการดำเนินงานป้องกันสารเสพติดในโรงเรียน มีการประเมินภาคเรียนละ 1 ครั้ง การประเมินโดยการสังเกตพฤติกรรม รองลงมาประเมินด้วยการสัมภาษณ์ และการใช้แบบสอบถาม มีการนิเทศและติดตามผลการนิเทศ มีการนำผลการนิเทศมาปรับปรุงการดำเนินการป้องกันสารเสพติดในโรงเรียน

ผลการศึกษาปัญหาการป้องกันสารเสพติดในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ กรุงเทพมหานคร ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาทางด้านพบว่า ปัญหาการป้องกันสารเสพติดในโรงเรียนมากเรียงตามลำดับ ดังนี้ การขอความร่วมมือจากผู้ปกครองในการแก้ไขปัญหายาเสพติด การได้รับการนิเทศจากศึกษานิเทศก์ด้านการป้องกันสารเสพติดในโรงเรียน การดูแลสถานที่ที่ลับตา และเอื้อต่อการเสพติด และประสบการณ์ของครูในการป้องกันสารเสพติดในโรงเรียน

ปัทมา พิศุทธ (2538) ได้ทำการศึกษาสภาพปัญหาการดำเนินการป้องกันสารเสพติดในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ภาคใต้ โดยทำการศึกษาจากผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาพบว่า สภาพการดำเนินงานป้องกันปัญหาสารเสพติดในโรงเรียนมัธยมศึกษาส่วนใหญ่มีคณะกรรมการการดำเนินงานป้องกันสารเสพติด มีการวางแผนการดำเนินงาน

ป้องกันสารเสพติดในโรงเรียน มีการนิเทศ มีการประเมินผลการดำเนินงาน มีการสำรวจการใช้สารเสพติดของนักเรียน ซึ่งพบว่า การใช้สารเสพติดของนักเรียนเรียงลำดับชนิดของยา ดังนี้ ยาระเหย สุราและกัญชา มีการจัดกิจกรรมให้ความรู้ เกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติดแก่นักเรียน

ผลการศึกษาการดำเนินงานป้องกันสารเสพติดในโรงเรียน ในภาพรวมพบว่ามีปัญหาระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า มีปัญหาการป้องกันสารเสพติดในโรงเรียนมัธยมศึกษา เรียงลำดับ ดังนี้ ปัญหาการขอความร่วมมือจากผู้ปกครองในการป้องกันสารเสพติดในโรงเรียนมัธยมศึกษา การดูแลสถานที่ที่ลับตาเกี่ยวกับการเสพยาเสพติด การวิเคราะห์สาเหตุที่ทำให้นักเรียนติดสารเสพติด และการรับการนิเทศวิธีการป้องกันปัญหาสารเสพติดในโรงเรียน

ผลการศึกษาเปรียบเทียบการดำเนินงานป้องกันสารเสพติดในโรงเรียนมัธยมศึกษา ระหว่างโรงเรียน ขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก พบว่ามีปัญหาด้านการป้องกันสารเสพติดในโรงเรียนมัธยมศึกษา มีปัญหาการดำเนินงานต่างกัน โดยโรงเรียนขนาดใหญ่ และขนาดกลางมีปัญหามากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก

โสภณ ชูพิกุลชัย และคณะ (2538) ได้ทำการศึกษาความรู้สึกรู้สึกของผู้ติดสารเสพติดต่อศาสนา และนำเอาศาสนาามาแก้ปัญหายาเสพติด ผลการศึกษาพบว่า มีผู้ยอมรับศาสนา 172 ราย และต่อต้านศาสนา 42 ราย นอกนั้นเป็นกลุ่มที่มีความเห็นเป็นกลาง หรือยอมรับเงื่อนไขเกี่ยวกับการนำเอาหลักธรรมของศาสนามาช่วยในการป้องกันปัญหาสารเสพติด และยังพบว่า ผู้ติดสารเสพติด เห็นว่าหลักธรรมทางศาสนาจะช่วยให้คนมีสติ ระมัดระวังในการดำเนินชีวิต นอกจากนี้ยังช่วยให้เข้าใจสภาพความจริงในการดำเนินชีวิต รู้จักขังใจก่อนหันไปเสพยาเสพติดหรือพึ่งสารเสพติด นอกจากนี้เนื่องจาก บิดา มารดาไม่เคยสอนหรือให้ความรู้เรื่องศาสนา ทำให้ขาดเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ที่จะช่วยหยุดชะงักการเข้าหาสารเสพติด

จากผลการศึกษาสรุปได้ว่า มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปลูกฝังความเชื่อ ความศรัทธา และการยอมรับหลักธรรมศาสนาโดยเริ่มตั้งแต่วัยเด็ก ซึ่งสถาบันครอบครัว และโรงเรียนมีส่วนสำคัญที่สุด ส่วนผู้ติดยาแล้ว วิธีการนำศาสนาเข้ามามีส่วนร่วมช่วยในการบำบัดรักษา ได้แก่ การนำเอาหลักธรรมทางศาสนามาโน้มน้าวให้คนในสังคมยอมรับผู้ที่สามารถเลิกจากการติดยาได้แล้ว สนับสนุนให้ผู้ติดยามีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านศาสนามากขึ้น เพื่อยึดเหนี่ยวจิตใจ และให้พระนักบวชหรือผู้นำทางศาสนาเข้ามามีส่วนร่วมในการบำบัดรักษาผู้ติดสารเสพติด

ชาญ ชุ่มบุญชู (2526) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การป้องกันการติดสารเสพติดในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ในทัศนะของผู้บริหาร เพื่อศึกษาเปรียบเทียบทัศนะของผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้สอน ที่มีผลต่อการป้องกันสารเสพติดในโรงเรียนตามที่เป็นจริงและตามความมุ่งหวัง ผลการวิจัยพบว่า บุคลากรครูมีทัศนะต่อการป้องกันที่เป็นจริง โดยมี

คะแนนเฉลี่ยด้านการประเมินอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนทักษะการป้องกันที่มุ่งหวัง มีคะแนนเฉลี่ยรวมด้านการให้การศึกษา ด้านความร่วมมือ ด้านกิจกรรม และด้านการประเมินผลอยู่ในระดับสูง ผลการเปรียบเทียบทักษะต่อการป้องกันที่เป็นจริง พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีทักษะต่อการป้องกันที่เป็นจริงสูงกว่าทักษะของครู ผลการเปรียบเทียบทักษะต่อการป้องกันที่มุ่งหวัง พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีทักษะต่อการป้องกันที่มุ่งหวังสูงกว่าทักษะของครู

อำไพ สวัสดิ์พงษ์ (2533) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การดำเนินการป้องกันสารเสพติดในโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบการดำเนินงานป้องกันสารเสพติดในโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน ตามประเภทวิชาที่โรงเรียนเปิดสอน ได้แก่ ช่างอุตสาหกรรม พาณิชยกรรม ช่างอุตสาหกรรมและพาณิชยกรรม ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินการป้องกันสารเสพติดในโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนมีการให้ความรู้เรื่องสารเสพติด มีการจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้ออำนวยต่อการป้องกันสารเสพติด และในด้านการจัดกิจกรรม เพื่อให้นักเรียนได้พัฒนาตนเอง ผลการเปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงานป้องกันสารเสพติดในโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนตามประเภทวิชาพบว่า โรงเรียนทั้ง 3 ประเภทวิชามีปัญหาการดำเนินงานไม่ต่างกันและพบว่าโรงเรียนประเภทวิชาพาณิชยกรรมมีปัญหาเรื่องครูมีชั่วโมงสอนมากจนไม่มีเวลาให้ความรู้เรื่องสารเสพติดมากกว่าโรงเรียนอีก 2 ประเภทวิชา และโรงเรียนประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรมและพาณิชยกรรมมีปัญหาเรื่องนักเรียนยังไม่ให้ความสนใจเข้าร่วมกิจกรรมเท่าที่ควร

อุทัยศรี แสงกล้อย (2539, หน้า 94-98) ได้ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของครูต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาแอมเฟตามีน (ยาบ้า) ในโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดสุพรรณบุรี ได้ข้อมูลจากการสอบถามความเห็นของครู จำนวน 1,244 คน ดังนี้ ความเห็นในด้านการป้องกันครูควรจัดกิจกรรมให้นักเรียนมีส่วนร่วมแสดงออกตามความสามารถ ในขณะที่ด้วยกันครูในโรงเรียนส่วนมากขาดความร่วมมือในการป้องกันยาบ้าในโรงเรียน ครูขาดความเอาใจใส่เด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องความประพฤติ และพฤติกรรมของนักเรียน ความเห็นในด้านการแก้ไขและสงเคราะห์นักเรียนที่ติดยาบ้า ผลการศึกษาพบว่า ควรจัดสัมมนาร่วมกับผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน เพื่อให้ความรู้ และให้มีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาบ้า ควรจัดตารางสอนให้นักเรียนมีเวลาว่างน้อยที่สุด เพื่อไม่ให้นักเรียนไปมั่วสุมเสพยาบ้า ทั้งนี้ครูควรมีสัมพันธภาพที่ดีกับเด็กทุกคน ครูควรมีส่วนร่วมในการเยี่ยมบ้านนักเรียน ควรมีการจัดวิทยากรมาให้ความรู้เกี่ยวกับอาชีพต่างๆ แก่นักเรียน ควรจัดโครงการค่ายพักฟื้นในโรงเรียนเพื่อรองรับเด็กที่ติดยาบ้า ควรทำการศึกษาวิจัยปัญหาและความต้องการของนักเรียนเพื่อจัดทำแผนและโครงการต่างๆ ให้มีประสิทธิภาพ

สาระ ขุนวิไชย (2542) ได้ศึกษาปัญหาการทำงานป้องกันสิ่งเสพติดในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดปราจีนบุรี เพื่อเปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงานป้องกันสิ่งเสพติด

ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดปราจีนบุรี จำแนกตามที่ตั้งโรงเรียนในเขตเทศบาล และที่ตั้งนอกเขตเทศบาล และเพื่อเสนอแนวทางการป้องกันสิ่งเสพติดในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดปราจีนบุรี กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ข้าราชการครู จำนวน 7 โรงเรียน ตามโครงการโรงเรียนสีขาว จำนวน 183 คน พบว่าปัญหาการดำเนินงานป้องกันสิ่งเสพติดในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดปราจีนบุรี ใน 3 ด้าน คือ ด้านการบริการสำรวจและติดตามข้อมูล ด้านการบริการให้คำปรึกษาและด้านการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ มีปัญหาอยู่ในระดับมากทุกด้าน ผลการเปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงานป้องกันสิ่งเสพติดในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดปราจีนบุรี จำแนกตามที่ตั้งของโรงเรียนในเขตเทศบาล และโรงเรียนที่ตั้งนอกเขตเทศบาล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) โดยปัญหาการดำเนินงานป้องกันสิ่งเสพติดในโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตเทศบาลมากกว่านอกเขตเทศบาล

งานวิจัยต่างประเทศ

สตอคลีย์ (Stokely, 1978 อ้างถึงใน ปิจฉิมา พิตรสาร, 2538, หน้า 27) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินผลการทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน สำหรับการป้องกันสารเสพติดในชั้นแรก เพื่อประเมินผลการป้องกันสารเสพติด ซึ่งดำเนินการร่วมกันโดยโรงเรียนและชุมชนในรัฐแคลิฟอร์เนีย พบว่า วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้บรรลุผลสำเร็จสูงสุด คือ การมีส่วนร่วมในการป้องกันสารเสพติดของนักเรียนและผลงานแนะแนวของครูประจำโรงเรียน ส่วนวัตถุประสงค์ที่ต้องพัฒนาได้แก่ การประสานงานสัมพันธ์กับชุมชน การมีส่วนร่วมในการวางแผนของนักเรียนและการจัดสรรเงินงบประมาณ

บราวน์ (Brown, 1979 อ้างถึงใน ปวีณา ศรีบูรณ์, 2538, หน้า 64) ได้ทำการศึกษายวิจัยเรื่อง ความแตกต่างของทัศนคติที่มีต่อสารเสพติดและความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติกับความรู้เกี่ยวกับสารเสพติดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีทัศนคติที่ดีต่อสารเสพติด มากกว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และนักเรียนส่วนใหญ่มีทัศนคติเป็นไปในทางลบต่อสารเสพติด

บรีสโก (Briscoe, 1971, p. 3767) ได้ศึกษาเรื่อง “การใช้สารเสพติดของนักเรียนที่ติดสารเสพติดกับนักเรียนที่ไม่ติดสารเสพติดโรงเรียนด้าบลเดวิส” พบว่านักเรียนที่ติดสารเสพติดกับนักเรียนที่ไม่ติดสารเสพติด มีความสัมพันธ์กับครอบครัวแตกต่างกัน กล่าวคือ นักเรียนที่ติดสารเสพติด มีความสัมพันธ์ในครอบครัวเหินห่างกัน

พอลสัน (Paulson, 1971, pp. 5455-5456) ได้ศึกษาเรื่องเกี่ยวกับนักศึกษาวิชาเอกพลศึกษาในมหาวิทยาลัยในกรุงนิวยอร์ก ที่ใช้สารเสพติดกับนักศึกษาที่ไม่ใช้สารเสพติด สารเสพติดที่ศึกษา

ได้แก่ กัญชา เฮโรอีน แอลกอฮอล์ แอมเฟตามีน และยาที่ทำให้ประสาทหลอน พบว่านักศึกษาที่ใช้สารเสพติดกับนักศึกษาที่ไม่ใช้สารเสพติด เกี่ยวกับบรรยากาศภายในครอบครัวมีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ นักเรียนที่ติดสารเสพติด ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว จะห่างเหินกัน ขาดความสัมพันธ์ที่ดี มีความรักความอบอุ่นน้อยกว่านักเรียนในกลุ่มที่ไม่ใช้สารเสพติด

จากการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสารเสพติดในสถานศึกษา พบว่า สาเหตุของการแพร่ระบาดของสารเสพติดในโรงเรียนเนื่องจากนักเรียนเป็นผู้นำเข้ามาในโรงเรียน และมีการเสพกันตามห้องน้ำ ที่ลับตาและแหล่งมั่วสุมนอกโรงเรียน นอกจากนี้ผลการวิจัยที่ผ่านมา ขนาดโรงเรียนมีผลต่อปัญหาด้านสารเสพติดในโรงเรียน และทัศนคติของบุคคลที่อยู่ในตำแหน่งที่ต่างกัน ทัศนคติต่อการป้องกันสารเสพติดในโรงเรียน และทัศนคติของบุคคลที่อยู่ในตำแหน่งที่ต่างกันทัศนคติต่อการป้องกันปัญหาสารเสพติดของโรงเรียน ที่ตั้งของสถานศึกษาในเขตเทศบาลและสถานศึกษาที่ตั้งนอกเขตเทศบาลมีปัญหาที่แตกต่างกัน คือสถานศึกษาที่ตั้งในเขตเทศบาลมีปัญหาการแพร่ระบาดของสารเสพติดมากกว่าสถานศึกษาที่อยู่นอกเขตเทศบาล